EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 9. septembril 1972

Nr. 69 (3757) 14. aastakäik

Draama Münchenis nõudis 18 ohvrit OM-i aga jätkatakse

Palestiina-ekstremistide aktsioon Iisraeli sportlaste vastu Münchenis lõppes sõna tõsises mõttes veresaunaga, mille lõppvaatus leidis aset Fürstenfeldbrücki sõjaväelennuväljal. Sinna nimelt toimetati helikopteritega viis araablast ja kokku üheksa pantvangi. Lennuväljal ootas Lufthansa reisilennuk, kusjuures araablastele oli kinnitatud, et nad tohivad sellega minalt lahkuda. Tegelikult aga oli tegemist saksa politsei poolt korraldatud lõksuga, eesmärgiga ekstremistid kahjutuks teha ja iisraellased vabastada. da.

Selles osas oli olemas ametlik nõusolek ka Iisraeli valitsuselt, kuigi sääl oldi teadlikud vange varitsevast ohust. Kaks terroristi väljusid helikopteritest, et Lufthansa lennukit lähemalt uurida. Leides, et lennuk on korras, pöördusid nad tagasi. Samal silmapilgul avas saksa politsei tule.

Desperaatsed araablased tulistasid vastu, kuid ühtlasi tulistati automattrelvadest surnuks ka pantvangid, kes olid köidetud ja kel polnud mingit võimalust põgeneda. Üks terroristidest ilmselt laskis nii iseennast kui ka teises helikopteris viibivad iisraeli sportlased õhku käsigranaadiga. Helikopter süttis ja teiste hulgas põles sisse ka masina piloot.

Kokku nõudis Müncheni olümpiadraama 18 inimelu. Kaks Iisraeli sportlast mõrvati olümpiakülas, sõjaväelennuväljal tapeti ekstremistide poolt kõik üheksa pantvangi, politsei kuulid tapsid kõik viis terroristi, surma sai helikopteri piloot ja üks saksa politsei.

On selge, et saksa politseid on kritiseeritud ja öeldud, et nad tõepoolest käitusid inimeludega liiga kergemeelselt. Saksa võimud oleksid pidanud laskma lennukil lahkuda, võibolla oleks aeg ise andnud mingi positiivse lahenduse. Samuti on öeldud, et politsei tulistas liiga vara — oleks pidanud ootama, mil araablased koos pantvangidega olid helikopteritest väljas ja teel lennukisse.

Ka küsitakse, mis õieti juhtus viienda araablasega, kes teadaolevalt tabati elusana ja keda toimetati politseiuautos lennuväljalt ära. Ja lõpuks tekib küsimus: miks vahepeal politsei tegi üldsusele teatavaks, et

Järg. lhk. 11

Eestlane Euroopa SUURIMA SILLA konstruktoriks

Laupäeval, 30. septembril avatakse Rootsis Euroopa pikim sild, mis on ühtlasi üks pikemaid kogu maailmas. See on uus Ölandi-sild, mis ühendab mandri suvitussaarega. Silla pikkus koos pealesõiduteedega on 8 kilomeetrit, sellest aga n.ü. tegelikku silda mere kohal 6.070 meetnit. Sild on ehitatud Sammastele ja sõidutee laius on 10 meetrit. Pidulikuks avajaks on kroonprints Karl Gustaf. Aukülalisena viibib pidustusel ka üks eestlasi — rekordsilla konstruktor diplominsener Voldemar Kask, eestlastele hästituntud end. Eesti Mavõtja, Skånska Cement, sillachituse lõpetanud. Mitteametlikult on sellest üle sõitnud m.h. Läänesaksa liidu-vabariigi president Gustav Heinemann.

Nüüd, kus Öland ei ole enam "päris saar", nagu varemini, palume saare maaühenduse konstruktorit dipl. ins. Vold. Kaske Eesti Päevalehele lähemalt jutustada sillast mandri ja Ölandi vahel. Ilmunud piltidel on näha lõpmatut elegantset kaarestikku. Palju on neid kaari?

Dipl. ins. Voldemar Kask.

— Sillal on kokku 155 kaart, kusjuures laevatee kohal on 6 kaart suurima laiusega: 130 meetriliste avadega 36 meetri kõrgusel üle merepinna. Silla maapeolsed ja saarepoolsed osad on madalamad ja seal on kaareavade laiuseks 80 meetrit. Sild algab Kalmarist põhjapool asuvalt Jutnabbeni neemtl ja lõpeb Ölandil senisest parvesaadamast Färjestadenist põhjapool Möllstorpis.

— Mis tähendus saab Ölandi-sillal olema?

— Öland on teatavasti üks Rootsi turismiatraktsioone oma paepinnase ja kidura loodusega, mis meenutab mitmeti Hiiu- ja Saaremaa maastiku. Saar on suvel suvitusparadiis ja

Järg. lhk. 11

Talts sai OM-kulla

Münchenis toimuvatel Olümpiamängudel sai kuldmedali Sovjeti meeskonnas võistlev eestlane Jaan Talts, kes on raskekaallane, seega kaaludes alla 110 kg.

Talts tõstis kokku 580 kg (210-165-205) lüües seega ka OM rekordi, mille Mehhikos püstitas 572,5 kiloga Leonid Zhabotinski N. Liidust. Maailmarekordi omab venelane Kozin 590 kiloga. Tegelikult püüdis maailmarekordit lüüa ka Talts, kes katsetas surumises 225 kiloga, kuid raskus oli siiski liiga suur. Jäi aga mulje, et eestlane veel mõnda aega treeningus olles võiks olla esimene maailmas, kes suudab oma kaaluklassis ületada 600 kilo. (EPL/JA).

Näituse kunstiline juhataja on tekstiilkunstnik Mai Vellner.

Eesti käsitöö esitamisele ülemaaliselt

Laupäeval, 16. sept. kl. 15.00 avatakse ülemaailmne eesti käsitöö näitus Esinduse ruumes Stockholmis (Sandhamnsgatan 1, allmaaraudtee "Gärdeti" peatuse juures). Näituse korraldajaks on Esinduse Stockholmi Naisring ja see on üldusele avatud kuni 26. septembrini. Näituse kunstiliseks juhatajaks on tekstiilkunstnik Mai Velner, üldkorraldajaks Erna Klemmer ja organiseerimise ning väljapanekute korraldajaks Naisringi esinaine Meeri Mamberg.

Kohtame pr. Erna Klemmerit pärast päevast lasteaiatööd Esinduses ja esitame talle mõned küsimused:

— Kui suur on tõenäolikkus, et näitusest saab ülemaailne ettevõte?

— Tõld on lubatud esitada väga mitmest keskusest ja mitmete isikute poolt. Seega on olemas kate, kui ütleme, et see on ülemaailne näitus. Kui näituse idee Naisringis tõstatati, olime arvamisel, et peaksime piirduma ainult näiskäsitöö esitamisega. Oli ka selle mitmekülgsuse suhtes kahtlejaid, sest käsitöö harrastus tänapäeval ei ole küllalt "moodne" ja ammugi mitte massiline nähe. Meie päevade inimene võib ju poolettidelt valida ükskõik mida ja ükskõik kui suures ja laias sortimendis — vabrikutooteid on turul rikkalikult.

Rõõmustav on aga kogeda, et meie üleskutse leidis vastukaja ning et me avastasime mitmeid naisi ja mehi, kes omi vabu hetki sisuka tööga täidavad, uusi materjale ja uusi mustreid proovivad luua.

— Mida võib näitusel näha?

— Naiskäsitööna on eeloleval näitusel esitatud: linikuid ja linakesi erinevas tehnikas, aplikatsioonis seinailustusi, batiik-tehnikas esemeid, seinavaipe erinevas tehnikas, telgedel kootud vaipe, ajakiri "Triinu" mustrite järgle valmistatud esemeid, rahvuslike motiividega esemeid, rahvariideid ning käsitsi maalitud portselani ja keraamikat. Meestööde näol on väljapanekute hulgas puulõikeid, külalisraamatuid, höbe- ja kuldehteid (käevõrud, kaelakeed, sõrmused) kuid ka tikitud patju.

Järg. lhk. 11

USA-karjalaste kojupöördumise kurbmäng 1930/33

Pärast Teist maailmasõda arendas N. Liit Moskvas asuva tsentrumi kaudu, mida kutsuti kindral Mihhailovi komiteeks, clavat propagandat, et. läände sattunud N. Liidu kodanikud kodumaale tagasi pöörduksid. Eestlasedki said selle komitee häälekandjat "Kodumaale tagasipöördumise eest", mis ilmus mitmetes keeltes Berliinis ja öieti oli praeguse "Kodumaa' j.t. keeltes ilmuvate samataoliste väljaannete esimeseks nimeks. Sealjuures kasutati kõik ineid võtteid ja kogemusi, mis Nõukogude rezhiim oli kogunud kolmekümnendate aastate alguses Ühendriikides Karjala-soomlaste hulgas teostatud eduka kampaanlaga nende kutsumiseks Nõukogude Karjalat, oma kodumaad, üles ehitama.

Sellest edukast aktsioonist jutustab Kremli tippu kuulunud Otto Wilhelm Kuusinen oma raamatus "Jumal kukutab oma inglid" (millest oli juttu juba EPL-is 26. augustil). Aino Kuusinen viibis ise Stalini ajal 15 aastat Siberi orjalaagris.

Aino Kuusinen viibis USA-s aastatel 1931-1933, kuuludes kommunistliku maailmainternatsionaali Kominterni koosseisu. Just siis, seoses majandusdepressiooniga ja tööpuudusega, alustas N. Liit oma tagasimeelitamise aktsiooni, mis lõppes traagiliselt tuhandete surmaga, orjalaagritesse sattumisega ja terrori alla sattumisega.

Aino Kuusineni kirjeldust refereerime tänases lehes.

Raamatukogu Teadusakadeemia Eep 205

EPL *9. septembril 1972*

Türannia ja ebaõiglus

Ajakiri ABN-Correspondence toob oma viimases numbris kanada tuntud juhtiva poliitiku John G. Diefenbakeri kõne, mille ta pidas ukrainlaste kokkutulekul Torontos. Diefenbaker rõhutas kõne alguses, et ta ühineb protestis türannia ja ebaõigluse vastu, mida Nõukogude Liit on ilmutanud Ukrainas. Balti riikide ja teiste maade rahvaste vastu raudeesriide taga. Jatkuv ülekohus nende suhtes, kaasaarvatud häbistavad väärkohtumõistmised teisitimõtlevate haritlaste üle, peab leidma paljastamist kogu tema ebaõigluses. Meelevaldsed vangistamised, salajased kohtuprotsessid, deporteerimised, sõna- ja mõttevabaduse, usutunnistuse ning vaba koosoleku ja kokkutulemise keelustamised ei või olla andestatavad.

Nõukogude põhiseadus töötab oma inimestele rohkeid vabadusi kindlal kujul ja kui need elluviimist leiaksid, siis oleksid kodanike põhiõigused tagatud. On traagiline, et just need õigused pole kindlustatud ning garantiid kujutavad endist vaid tühipaljast deklaratsiooni. Viimastel aastatel on haritlastest Ukrainas ja mujal käinud üle uus tagakiusamise laine. On ilmne, et Stalini rõhumise tehnika on taastatud.

Nõukogud ülistavad oma kirjapandud konstitutsiooni kui kõige demokraatlikumat kogu maailmas. Nad uhkustavad sellega, et N. Liit on allakirjutajaks Inimõiguste universaalsele deklaratsioonile. Ometi on salajane politsei samal ajal asunud tööle. Vangistatud on kirjanikke, kes söandsid väita, et mida tegelikult tehakse on vastuolus nii Nõukogude konstitutsiooniga kui Liitunud Rahvaste deklaratsiooniga.

Diefenbaker rõhutab, et õigus tsiteerida põhiseadust inimeste elementaarsete õiguste kaitseks on N. Liidus saanud kuriteoks, mida karistatakse pikaajalise vangistusega ja mõnedel juhtudel sundasumisega Siberis. Edasi ütleb Diefenbaker, et tundes ennast maailmakodanikuna ja säärasena kandes vastutust lisaks oma rahvuslikele kohustustele ka rahvusvahelises ulatuses, on ta vastu võtnud vabade ukrainlaste maailmakongressi kutse olla Internatsionaalse Inimõiguste Kaitsekomisjoni asutajaks ja esimeheks. Tolles komisjonis koonduvad rahvusvaheliselt kuulsad riigimehed ja õigusteadlased, et lähemalt uurida ja avalikkusele teatavaks teha täiesti uskumatuid inimõiguste rikkumisi mitte ainult Ukrainas, vaid kõigis Nõukogude ülemvalitsuse all olevates maades. Komisjon uurib üksikasjaliselt kõiki poliitilisi vangistamisi ja langetatud karistusi nõnda, et maailma avalikkus saaks täielikku informatsiooni inimõiguste jämedatest rikkumistest.

Protesteerimiseks türannia ja ebaõiguse vastu on vaja paljastada tõsiasju nõnda, et maailm teaks millega on tegemist. Tuleb naelutada kinni Nõukogude juhtivat hoolimatust rahvaste enesemääramisõiguse suhtes Ukrainas, Balti riikides ja teistes ikestatud maades. Kanada, USA ja kõik lääne riigid peaksid Liitunud Rahvaste Organisatsioonis tõstma häält selle ebaõigluse vastu, mis sünnib N. Liidus. Peab hukka mõistma N.Liidu kahepalkset silmakirjasust, kui ta teisi maid süüdistab kolonialismis ja samal ajal ei tunnusta enesemääramisõigust rahvastele oma võimupiirkonnas.

Miks ei peaks jõule rajatud Vene kolonialism väärima Liitunud Rahvaste samasugust tähelepanu, nagu Liitunud Rahvad seda ilmutavad ebaõigluse puhul maailma muudes osades? Mõned väidavad, et küsimuse niisugune ülestõstmine põhjustaks raskusi Liitunud Rahvastes. Aga kas võib olla kahesugust mööpupuud, kusjuures N. Liit ja tema satelliidid avaldaksid oma vaateid vabalt, vabadustarmastavatele rahvastele aga keelataks seda?

Diefenbaker usub, et kui Aafrika ja Aasia rahvasterühmad võtaksid sõna türannilise kolonialismi vastu N. Liidu samasuguselt nagu nad vaatlevad ebaõiglust maailma muudes osades, siis oleks N. Liit sunnitud talitama. Liitunud Rahvad on teinud palju rahu heaks maailmas, kuid viimastel aastatel on nad näidanud märkimisväärset ja ohtlikku nõrkust, mis võib viia täieliku jõuetuseni, kui ennakult vastuabinõusid ei võeta. Kanada on nüüd sellest järeldusi teinud ja jääb ainult loota, et teised riigid asuksid samasugusele teele.

A.K.

GEOGRAAFIA

Oleme harjunud kogema, et siin maal tuntakse viimasel ajal suurepäraselt Vietnami geograafiat, sest päevast päeva näitab televisioon kaarte ja reporterid käsitlevad sõjasündmusi. Selle kõrval on mitmel puhul viidatud asjaolule, et Rootsis kaugete huvide tõttu on lonkama hakanud lähedasem geograafia ja seda eriti Läänemere teisel kaldal raudeesriide taha kadunud maade osas, kuna nendest maadest koolimaateadus kergelt "hüppab üle" ja ajakirjandus ning muud massmeediumid harva oma huvi sinna kanti suunavad. Nii oli lausa rööm näha, et Göteborgi Handels- och Sjöfartstidningen 26. augustil tervelt kaks artiklit pühendas Eestile — üks lükates ümber vene propagandavaled ja teine andes ülevaadet iseseisva Eesti kiirest arengust, mille lõikas ära N. Liidu okupatsioon. Autorid olid Aleks Miilits ja EPL kaastööline Tarmo Sepp. Kogu asjal oli aga üks iluduseviga ja see seisneski geograafias: mõlema artikli pealkirjad (toimetuse pandud!) ei puudutanud Eestit, vaid meie saatusekaaslast ja naabrit Lätit ("Mis on tõde Läti kohta?" ja "Läti ei olnud mingi alaarenenud maa 1939").Selle piinliku geograafilise eksimuse heakstegemiseks ilmus 1. septembril öiendus: "Muidugi Eesti!". Üks lugeja küsinud valkses imestuses, kas HT ei tee vahet Balti riikide ja rahvaste vahel. Mispeale toimetus vaatas kaardile ja seadis Balti riigid oma õigetele kohtadele.

Venelane saab Coca-Colat?

NEW YORK (VES) — Moskvas on käimas läbirääkimised Coca-Cola müümiseks N. Venes. Coca-Cola president Donald Kendall on läbirääkimistele saatnud oma Venetsueela peaesindaja Mike Lvovi, kes muide on kirjanik Tolstoi järeltulijaid.

Coca-Colat ja Pepsi-Colat müüakse seni juba Rumeenias, Poolas ja Tshehhis, Coca-Colat veel ka Bulgaarias.

VÄLISKOMMENTAAR

USA presidendi valimistelt

Augusti viimasel nädalal võttis Richard Nixon kolmandat korda vastu nimetamise ameerika vabariiklaste erakonna kandidaadina presidendi kohale tulevastel ümbervalimistel novembri algul. Tema kõne sel puhul konvendi ees märkis vormiliselt vabariiklaste ametlikku starti valimiskampaanias. Demokraatide erakond omalt poolt tegi sellega teatavasti algust mõni nädal varem senaator George McGoverni nimetamisega presidendi kandidaadiks.

Nüüd, kui mõlema erakonna valimiskampaaniad on ametlikult käiku läinud, hakkavad selguma ka võistlevate kandidaatide väljavaated. Kõigi tundemärkide järgi on Nixoni edumaa ameerika valijaskonna hulgas pidevalt kasvanud, jättes demokraatide kandidaadi McGoverni üha rohkem varju. Terve seeria valijaskonna meeleolude uurimisi näitab,et kümnest ameeriklasest kavatsevad ainult kolm hääletada McGoverni poolt.

On vaevalt mõeldav, et Nixoni tohutu edumaa võiks valimiste ajaks kaduda või koguni muutuda kaotuseks. Nixoni populaarsust valijate silmis tingib nähtavasti mitte ainult ameerika võitlevate vägede tagasitõmbamine Vietnamist. Silmapaistvalt tähtsamateks sündmusteks olid Nixoni üllatavad reisid Pekingisse ja Moskvasse, mis põhjalikult muutis USA suhtlemist Puna-Hiinaga ning parandas mitmeti läbikäimist N.Liiduga.

Sel taustal ei ole vastaskandidaadil McGovernil praktiliselt kuigi palju välja panna. Pealegi ole tema esimeseks komistuskiviks senaator Eagletoni nimetamine demokraatide kandidaadiks asepresidendi kohale, kuna tema elulooline minevik psüühiliselt jättis mõndagi soovida ja McGovern oli sunnitud valima teist meest oma asetäitja kohale.

McGoverni suurimaks komistuskiviks tõotab siiski kujuneda tema programmiline kavatsus kärpida USA riigikaitse kulusid 32 miljardi dollari võrra, s.o. üle ühe kolmandiku. Nixon võttis selle küsimuse üles suure sõjaveteraanide ühingu American Legion koosolekul Chicagos, kus tema kõne võeti vastu tormiliste kiiduavaldustega. Päev varem oli McGovern esinenud sellesama kogu ees, kuid saanud silmapaistvalt jaheda vastuvõtu.

Ainult mõni tund pärast McGoverni esinemist Chicagos võttis Nixoni valimiskampaania juhtaja Gerald Ford sõna Miami Beachis deklaratsiooniga, milles ta süüdistas McGoverni katses viia avalikkust ja sõjaveteraane ekslikule arvamisele,nagu oleks riigikaitsekulude kärpimine 32 miljardi dollari võrra võimalik ilma et ohustada Ühendriikide seisukohta maailmas.

Fordi arvates tooks McGoverni programm ainult seda, et "uputada USA laevastik, sundida lennuväge opereerima vananenud masinatega ja rõõvida maavägedelt moodsamad võitlusvahendid". Ford lõpetas oma kallaletungi McGovernile väitega, et kunagi varem pole demokraatide erakond niisama mõtlematult suhtunud riigikaitse küsimusse.

Etteheide võib lõpuks kehtida ka Vietnami sõja kohta, mida McGovern lubab kiiresti lõpetada, aga pole selleks esitanud mingit konkreetset või üksikasjalikumat programmi. Nõnda on selleski küsimuses algatus jäänud endiselt Nixoni kätte. Sellest kõneleb muu seas tema erinõuniku Henry Kissingeri kiirustamine reisidega Pariisi ja Saigoni vahet. Läbirääkimised Pariisis on peamiselt toimunud Kissingeri ja Põhja-Vietnami peadelegaadi vahel. Saigonis aga Lõuna-Vietnami presidendiga.

Tundub nagu oleks Nixonil mitu rauda tules, ühel või teisel viisil seotult sõja lõpetamisega Vietnamis. Kuivõrd Kissingeri läbirääkimised on kandnud vilja, selle kohta pole ametlikult aru antud. Edu poolt kõneleb igatahes Hanoi valitsuse värske otsus anda vabaks kolme vangilangenut ameerika lendurit. Ei tähenda midagi, et Ühendriikide välisministeerium hoidub küsimuse kommenteerimisest ja lepib lihtsa seletusega, nagu oleks Hanoi otsus tulnud üllatavalt.

Tegelikult on põhjust arvata, et kolme ameeriklasest sõjavangi vabastamine märgib Hanoi valitsuse järeleandmise algust küsimuses, ilma mille lahendamiseta sõja lõpetamine Vietnamis ei üldse teoks saada. See aga tähendaks Nixoni uut välispoliitilist võitu ja soodustaks veelgi tema väljavaateid ümbervalimiseks Ühendriikide presidendi kohale

Raamat tänapäeva Rootsi ühiskonnast äratab väljas huvi

Kevadel ilmus suurt tähelepanu äratanud raamat "The New Totalitarians" end. Londoni "The Observeri" Stockholmi-korrespondendi Roland Huntfordi sulest. Pealkiri tähendab tõlkes "Uued totalitaristid" ja selle sisu viitab arengule Rootsis, kus riigi juhtimine sotsiaaldemokraatlikul epohhil on üha suurenenud. Raamat oli mõeldud hoiatusena kõigile teistele, kes kavatsevad oma poliitikas jälgida Rootsile, milline teatavasti oma sotsiaalse korraldusega ja heaoluarenguga on **olnud aastaid eeskujumaaks.**

Huntfordi raamat on terav oma kriitikas ja rootsi poolel on korduvalt ja täie õigusega rõhutatud, et tema pilt on ebaõiglane, ühesilmne ja viril. Selle tõttu läks suurem osa rootsi ajalehti asjast ainult märkimisi mööda. Seda elavamalt on aga raamatut kommenteeritud välismaailmas. Muu hulgas märkis Huntford, et rootslased on kergestijuhitavad "kariinimesed" ja mitte individualistid (see sõna on Rootsis tema mõistmisel saanud halva tähenduse).

See on võimalikuks teinud, et ühiskonda kujundab üksainus erakond, kes järkjärgult on kodanike õigusi vähendanud paljudel aladel. Selle tõttu ühendatakse ikka harvem sõna vabadust individuaalsete õigustega ja kõneldakse selle asemel rohkem seksuaalsest vabadusest. Huntfordi järele on kogu kasvatussüsteem praegu Rootsis kollektiivsusele indoktrineeriv. Korteripuudus ei ole annud inimestele valikuvõimalust — nad peavad elama nii nagu ametivõimud, s.t. ehitusvõimud ja arhitektid on määranud. Kõik see on võtnud ära rootslastelt opositsioonihimu. Poliitikud tänapäeva Rootsis on tulnud võimutäiuslikust bürokraatiast, mille koosseisu kuulub valitsuserakond ja võimsad ametiühingud. Umbes selliselt vaatleb Huntford kõiki asju ja leiab, et rootsi on libastumas aeglaselt "uue totalitaarsuse" poole, nagu ta raamatu tiitelgi märgib.

Välisreaktsioonist on ilmne, et Huntfordi raamat on kahjustanud rootsi mainet välismaailmas.

Washington Sunday Stari arvustaja Alexander Campbell on oma arvustuse ingressis kasutanud lauset, et kui "Uued Totalitaristid" kirjeldab uut ilusat maailma, siis on maailm väga halvas olukorras. Näidetena igapäevase rootsi elu probleemidest, tõstab ta ette laste sundseksualiseerimist koolides, enesemõrva kui intellektuaalsetele ainsat pääseteed "rootsi infernost", vanemate alalist hirmu, et lastehooldusamet iga silmapilk neilt lapsed ära võtta võivad, et rootsi ohvitserid sotsialistliku partei liikmed olema peavad,kui oma ametis edasi jõuda tahavad, ja et rootsi TV on riigi poolt kontrolleeritud ning suunatud. Alexander Campbell arvab, et rootslastel on väga raske Huntfordi raamatust mööda minna.

Paul Britten New York Timesis nimetab raamatut tähtsaks uurimuseks tänapäeva elu kohta Rootsis ja leiab Huntfordi terava kriitika õigustatud olevat. Tema ei ole siiski nii pessimistlik maailma väljavaadete suhtes kui Washingtoni kolleeg Campbell. Paul Britten ei usu, et ühiskonna areng Rootsis võiks nakatada teisi maid läänemaailmas.

Ka Euroopa ajakirjad on samasuguseid vaateid esile toonud. Portugali ajakiri Diario de Noticitas loeb raamatut "tähtsaks ja imestamisväärseks dokumentaarseks kirjelduseks". Rootsi valitsuse suhtumine Portugali on lehe arvates tüüpiline näide totalitaarsele mõtlemisiivile. Probleemid, mis Portugalil on oma transokeaaniliste provintsidega, ei puutu Rootsisse ja selle valitsusse, lõpetab Diario de Noticitas.

Kõige asjalikum kriitika leidub Londoni ajalehes The Times. Michsel Meyer kahtleb Huntfordi ajakirjanduslikus kompetentsis. Lugeja,kes tema töendeid usub, saab kahtlemata hirmuäratava pildi Rootsist. Küsimus on, kas saab raamatu fakte usaldada? Kui võrrelda nende aladega, mida mina ise hästi tunnen, ütleb Meyer, ei vasta raamat üldse tõele. Kui juba mõnel alal vigu leidub,siis on raske ka uskuda raamatu üldist sisu.

Martin Linton tööerakonna ajakirjas "Labour Weekley" süüdistab Huntfordi sihilikus teoorias ja juhib tähelepanu tema pidevatele võrdlustele Rootsi ja kommunistliku Venemaa vahel.

Mitmed inglise konservatiivsed ajalehed juhivad tähelepanu Rootsi sotsialismi resultaatidele Huntfordi kirjelduses ja hoiatavad lugejaid, et ka Inglismaa võib muutuda säärase, kui labour ja Wilson võimule taas tuleksid.

● **Saksamaale Frankfurti ülikooli läks saksa keelt õppima üliõpilane Erika Anne Lüdig, kes elab New Yorgis, Ta peatub Saksamaal dr. Elisabeth Rammul-Hendrikssoni juures.**

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 147:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 53:-
Kuu ..... kr. 15:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1972

Suviselt koosviibimiselt Rotterdamis. Vasakult hr. Konno, öp. Kägi, pr. Konno-Kikkert, Jan Kikkert, pr. Konno, pr. Roode, E. Roode Martin-Kaarliga. Paremalt pr. Konno-Kikkert, Peter Belinfante, Martin-Kaarel ja tema vend Jan Soome Meremeeste kiriku aias. (Foto: Aarne Belinfante).

Eestlaste suviseid kohtumisi Hollandis

Hollandi eestlaste suvine kokkutulek toimus Rotterdamis 12. juulil. Kuna suurem osa rahvuskaalasi veetis veel oma suvepuhkust väljaspool Hollandit, siis võttis jumalateenistusest ja sellele järgnenud koosviibimisest osa 35 inimest.

Jumalateenituse pidas õpetaja Ed. Kägi, ristides Dolores ja Jan Kikkerti kolmanda lapse Martin-Kaareli. Ristseteks saabusid Ameerikast Rotterdami ka pr. Kikkerti vanemad pr. ja hr. Konno.

Sellel ilusal päikesepaistelisel pärastlõunal veedeti sõbralikus ja koduseks saanud Soome Meremeeste kirikumajas mõnusad tunnid kohvilauas ja arutati tulevikuplaane. Järgmine seltsi koosviibimine **on arvatavasti** oktoobri lõpus, kuid enne seda on oodata Hollandisse Baltimore ning Washingtoni eestlaste hingekarjast, pastor Rudolf Troosti, kes viibib praegu koos abikaasaga Münchenis olümpiaadil. Pastor Troost on Rotterdamis 13. septembril ja siis on Hollandi eestlastel võimalik näha tema poolt valmistatud filme Ülemaailmsetest Eesti Päevadest Kanadas ja peapiiskop Veemi ametisse õnnistamise filmi Stockholmist.

Hollandisse on oodata septembris pr. ja hr. Adam Grünbaumi Saksamaalt, kuid siinsete rahvuskaaslaste suurimaks rõõmuks on see, et Kanadast asub Hollandisse elama **Olaf** Kopvillem perekonnaga. Hr. Kopvillem töötab Shelli juures ja saabub lähematel nädalatel Amsterdami,milline linn jääb perekond Kopvillemi elukohaks vähemalt kaheks aastaks.

13., 14. ja 15. oktoobril korraldab Hollandi põgenike katusorganisatsioon F.O.V.I.N., kuhu kuulub 8 põgenikrahvust, Den Haagis nädalalõpu võrsunud noortele 18 kuni 25 aastani. Kõne alla tulevad kõik teist generatsiooni puudutavad probleemid. Eestlaste poolt on palutud lektoriks Andres Küng Rootsist.

Miljon venelast Hiina piiril

LONDON — Samal ajal, kui pinevus Ühendriikide ja N Liidu vahel viimaste kuude kestel väheneb, ei ole seda märgata N. Liidu ja Hiina vahekordades. Läänemaailma saabunud andmete kohaselt on venelased koondanud Mongooliasse. Siberisse, Kesk-Aasiasse ja Hiina piiri lähikonda ligemale 1 miljon sõdurit ning sõjavägede transporteerimine itta jatkub pidevalt. Arvatakse, et venelastel on praegu Hiina piirirajoonidesse koondatud rohkem tulejõudu kui NATO riikide vastu Euroopas.

Lääneriikide sõjalised eksperdid nendivad, et ajaloo kestel pole kunagi Hiina-Vene piiril rahu ajal olnud selliseid suuri sõjavägede kontingente, mis laseb oletada, et mõlemad pooled valmistavad hoolega sõja vastu.

Hiinlastel oma piiri kindlustamisega, vägede koondamisega ja majutamisega on suuri raskusi, kuna Vene piiriäärsed alad on hõredalt asustatud ning hõre teedevõrk pidurdab transporti.

Vaatamata kõigile raskustele ja probleemidele ei ole hiinlased loobunud oma nõudmistest aladele, mis venelased hiinlastelt aegade jooksul on anastanud.

Kuigi N. Liidu ja Hiina vahelised probleemid jäävad tõenäoliselt kummitama pikemaks ajaks, ei ole mõlemata kommunistlikkude suurriikide vahel oodata lähemas tulevikus suuremat sõjalist kokkupõrget.

Sõjalised ja poliitilised eksperdid kriipsutavad eriti alla, et vaatamata tekkinud lahkarvamistele on Hiina ja N. Liit kommunistlikud riigid, keda seovad paljud ühised sidemed.

Nii näiteks on mõlemate riikide vaheline kaubavahetus möödunud aastal tunduvalt tõusnud, ulatudes 300 miljoni dollarini. Mõlemad riigid toetavad kommunismi levitamiseks relvadega ja materiaalse abiga Vietnami, Põhja Koread, kuubat ja teisi riike. Toetuse jagamisel on Hiina ja N. Liit küll rivaalid kuid nad võitlevad ühise eesmärgi eest.

Neid tegureid peavad läänеriigid teravalt silmas pidama kui nad tulevikuplaane tehes arvestavad mõlema kommunistliku hiiglase kokkupõrkega.

Mitterand ei lähe N. Liitu

Prantsuse sotsialistide juht Mitterand on tühistanud oma plaanitsetud küllasõidu N. Liitu, kuna tal tekkis tüli Sovjeti suursaadikuga vene juutide asjas.

Mitterand oli avalikult protesteerinud Sovjeti-juutide suhtes kohaldatud väljarännu maksutamise süsteemi ivastu, mispuhul suursaadik leidis, et tegemist on vahelesegamisega N. Liidu siseasjadesse. Seega poleks ka Mitterandi küllasõit sobiv. Mitterandi sotsialistlik partei on muuseas moodustanud valimisliidu prantsuse kommunistliku parteiga. (EPL/JA).

KUNSTINÄITUS

Silvia Aulio Linhares

Graafika, tushijoonistused, collaged, gobeläänid.

Näituse avamine laupäeval, 9. sept. kl. 12, avatud äripäeviti kl. 10—17, laupäeviti kl. 10—14.

Välis-Eesti

Tullportsg. 174, T-peatus Hornstull. Tel. 84 09 55.

SS-mõrvar tagaotsitav

Wienis paikneva juutide dokumentatsioonikeskuse juhataja Simon Wiesenthal on palunud Tshiili presidenti Salvador Allendet, et ta annaks välja endise SS-ohvitseri ja Adolf Eichmanni lähima kaastöölise Walter Rauffi.

Viimase erialaks natside ajastul olid koonduslaagrite gaasikambrid, kusjuures arvestatakse, et Rauff isiklikult on süüdi umbes 96 000 inimese mõrvas. Lääne-Saksa valitsus nõudis Rauffi väljaandmist juba 1963, kuid tookordne Tshiili valitsus lükkas taotluse tagasi. Simon Wiesenthal on pärast sõda sihikindlalt jälitanud igat peitupugenud natsikurjategijat ja tadu on olnud vastuvaidlematult suur. Suurimaks probleemiks on riigid Ladina-Ameerikas, kes annavad varjupaika paljudele KZ-laagrite mõrvaritele, kuid kes ei anna neid välja. (EPL/JA).

Vallandamisi C. Kennedys

CAP KENNEDY — 500 Cap Kennedy "kuusõidu" teenistujat kaotavad oma töökohad käesoleva aasta lõpus pärast viimase Apollo kuureisu, mis kavakohaselt toimub detsembri alul.

Neile lisaks vallandatakse veel 2000 teenistujat kui Skylab orbiidi laboratoorium aasta lõpus oma töö lõpetab. Praegu on Cap Kennedy õhuruumi jaamas 15.600 teenistjat. Kui 1960. aasta alguses meeste kuu peale saatmine algas ,oli neid teenistujaid peagu poole enam.

Kohalik elu

BORÅS

Pensionäride kokkutulek

Kohalik eesti pensionäride ühing korraldab sügishooaja avakoosviibimise liikmeskonnale 24. sept. kl. 15 Moderata Samlingspartieti ruumes Skolgatan 21. Kavas esimehe tervitus. palvu sõp. Kodreselt ja kohvilaud. Ühingu majandustoimkonna daamid serveerivad heeringaid kartulitega ja kohvi tordiga. Korraldatakse ühislaule ja J. Mertsina näitab valguspilte. Juhatus loodab rohket osavõttu.

STOCKHOLM

Ettevõtjate õppereis

Kahpäevane õppe- ja tutvumisreis meie ettevõtetega väljaspool Stockholmi toimub laup. ja pühap., 16-17. sept. Sõit bussiga Stockholmist, väljumine Norra Bantorgetilt laupäeval kl. 7.30, jõudes Vätterni äärde kl. 12. Külastatakse Boris Peensaarele kuuluvat Värdshuset Vätternhästeni, samas ka lõunasöök. Ärasõit 13.30, jõudes Ljungbysse kl. 15.30, kus tutvunetakse AB Erich Kaljoti plastitööstusega. Öökorter hotell Terrazas, samas ka õhtusöök, restoranilõbustused j.p.m.

Pühapäeval hommikueine hotellis, ärasõit Linköpingisse kl. 9.00, kus Frimurarhotellis toimub lõunasöök kl. 12. Pärast sõit Stocktorpi Fleni lähedal Harpsundi naabruses, kus omanikuks kullagrossist Oskar Piilman. Stocktorpis tutvunetakse väärriskalade kasvatusega, karja- ja põllumajandusega ning hanede farmiga. Pärast seda tagasisõit Stockholmi,kuhu arvestuste kohaselt saabutakse kl. 19.

Reis on mõeldud ühingu liikmetele, ettevõtjatele ja asjast huvitatud tuttavatele ning maksab 140 krooni isikult, kaasaarvatud lõunad, ööbimine, bussisõit, teenindus ja käibemaks. Karastavad ja kangemad joogid pole hinda sisse arvestatud, vaid tulevad soovijail tasuda eraldi.

Eelregistreermine vajalik, hiljemalt 9. sept. Osavõtumaksu tasumine ühingu postiarvele 50 10 71-5, Eesti Ettevõtjate Ühing Rootsis, 117 23 Stockholm.

Ühingu 20-aastase tegevuse tähistamine piduliku õhtusöögi, ettekannete ja tantsuga laupäeval, 21. okt. kl. 19 Eesti Majas, Walling. 34. Osavõtuks palutakse registreerida kirjalikult ühingu aadressil või suuliselt juhatuse liikmeile hiljemalt 15.okt.

Akad. eksamid

Toronto ülikooli lõpetas BA kraadiga sotsioloogia alal **Anne Leius**, sünd. a. 1950 Stockholmis. Toronto ülikooli Victoria kolledzhi lõpetas BA kraadiga **Tiina Jaagumägi.**

Kanadas lõpetas Windsori ülikooli B.Sc. N. kraadiga **Anne Toots,** kes varem on lõpetanud meditsiiniõdede kooli ja töötab Hamiltoni linna tervishoiuosakonnas. Ta on sündinud Rootsis.

Sovjet kritiseerib Norrat A-pakti manöövrite puhul

Sovjeti valitsusleht Izvestija märgib, et Norra põhjaosas paiknevad sõjalised baasid on palju suurema akapatsiteediga kui seda tegelikult Norra vajab iseenda kaitseks. Ajalehe kommentaator Jurij Goloshubov nendib, et sääsed baase kasutab ära Nato agressiivseteks eesmärkideks ja on aastastaastasse baase tugevdanud.

Izvestija suhtub üldiselt Norra kaitsepoliitikasse arvustavalt ja lükkab tagasi kindral Gunderseni kinnitused, mille kohaselt eelseisev Nato suurmanööver "Strong Express" ei tähenda seda, et Põhja-Norrasse koondatakse "agressiivseid Nato-vägesid".

Nato manööver algab 14. septembril ja kestab kuni 28. septembrini. Izvestija omalt poolt märgib Gunderseni kinnituste kohta, et manöövrit kõigest hoolimata tuleb pidada demonstratiivselt agressiivseks. Et seda tõendada, toob ajaleht ära arvulisi andmeid — harjutusega on seotud 64 000 meest, 700 lennukit ja vähemalt 300 laeva.

Jurij Golobushov lisab juurde, et isegi see fakt, et navigatsioonibaasi "Omega" ei paigutata aatomiallveelaevu, pole rahustanud Skandinaavia elanikkonda. "Inimesed taevad väga hästi, et Nato poolt teostatavad sõjalised ettevalmistused Põhja-Norras näevad ette selle piirkonna ümberkujundamist tähtsaks sõjaliseks hüppelauaks".

Golobushov kommenteerib Izvestijas tihti sündmusi, mis leiavad aset eeskätt Skandinaavias, kuid osalt ka Euroopas üldiselt. Ta iseloomustab Norra seisukohta aatomirelvade küsimuses, s.t. Norra ei soovi ühtki tujmalaengut oma territooriumile, kui "mõistlikku vaadet, mis on täielikult kooskõlas Norra rahvuslike huvidega".

Sovjeti kritika Nato manöövrite puhul Atlandi põhjaosas on tavaline ja seda on esitatud igakord kui neid on korraldatud. Ent ühtlasi jälgib N. Liit harjutusi suurima huviga ja läkitab manöövripiirkonda igast kaliibrist ja tüübist luurelaevu: alates tavaliste kalatraaleritega ja lõpetades üsna suurte sõjalaevadega. Manöövreid vaadeldakse ka õhust, kusjuures vene lennukid stardivad Kola poolsaarel asuvatest baasidest. Samuti on Sovjet iga manöövri puhul kritiseerinud ka Norrat ja eriti Norra põhjaosas asuvaid baase. (EPL/JA).

Isa laskis mõrvata 9 a vana tütre

Üks pankrotti läinud jaapani ärimees laskis kahel mehel autoga surnuks sõita oma üheksa-aastase tütre, et kindlustusseltsidelt kätte saada umbes 350 000 krooni suurust summat.

Politsei vahistas mehe, kuna tundus olevat kahtlane, et ta lühikest aega enne seda kindlustas tütre kahes kindlustusseltsis, kusjuures väljamakstavad summad mõeldava õnnetuse puhul olid vormistatud temale endale. Ärimees tunnistas ülekuulamistel üles, et ta oli maksnud 25 000 krooni kahele mehele, kes autoga sõitsid lapse surnuks. Kavas oli muljet jätta, et tegemist on õnnetusega ja et pealesõitjad on õnnetuspaigalt põgenenud. (EPL/JA).

Ilmus ILO KÄBIN'a raamat

MAAL JA MEREL

Raamat kirjeldab eestimaalasist arstide avastusretki möödunud aastasajandil. Kirjstus "Tulimuld".

Hind kr. 25:— brosh., kr. 32:— köites + moms. Välismaale $ 5.00 ja $ 6:40 + saatekulu. Tellimised saata:

FÖRLAGS AB EESTI POST

Box 5077, 200 71 Malmö 5.

Vaikimiste vahelt

Suurtes kirjandustes on pärast Teist maailmasõda moodi läinud kujutada üksikisiku (tähtipeale autori) püüdeid enesest selgust saada, mõista oma elustiili ja vahekorda maailmaga. Romaan saab nagu kõneluseks küsimuste ja vastustega, kusjuures stiilichteid, kompositsioonilist tasakaalu ja loo jutustamist enam tähtsaks ei peeta. Peaasi, et tuum ja tähendus kas või alasti esile pääseks.

"Mina ei ole veel midagi kirjutand. Minu mõtted on kommentaariks mu elule, mis ilma nendeta jääks arusaamatuks mulle endale", ütleb Paul Laan. Ta alustab seega väga moodsalt ja aktuaalselt, sest ta pakubki ainult tuuma.

Paul Laan, "Mõttelend. Pilte ja peegelduste" autor.

Autor ise seisab maailma tsentrumis, tahab seal seista teadlikult, ta ise on kõigi asjade mõõt. Ta kommenteerib oma arengut üha suurema enesest teadlikuks saamise ja teistest eristumise suunas. Mõõtmise ja võrdlemise kaudu jõuab ta julguseni ja õiguseni olla niisugune, nagu ta on. Et eristumine ei tähendaks eraldumist, selleks on vaja paljustki vaikida. Tal on tähelepanekuid kõige kohta, mis kuulub tema eluringi — inimesed mitmesuguses elueas, sunniviisiline ja vabatahtlik töö, ühiskond ja selle juhid, seksuaalsus ja selle väärtushinnangud, tunded ja unistused, "elu südame" taotlemine — ja ta teeb valiku enese jaoks. Üksikuid näiteid sellest välja noppida poleks päris õige, sest kõik on omavahel kuidagi seotud.

Mõtted tunduvad kirja pandud talitsetud kirega, sisemise dialektikaga, siin on palju antiteese, retoorilisi hüüd- ja küsilaused. Üldiselt asjaliku ja intellektuaalse arutluse sõnavaliku sekka välgatab kohati poeesiat. "Kuid on olnud ka aegu, kus päivise taeva all üks rõõm, üks lootus on teinud pesa su südamesse kui päike ja tema kiirtes on kasvand sinu elu" ... "Mõnikord, kohates mõnda, jääb sulle imelik tunne hinge ... Ja sa kannad teda kui kalliskivi, mille väärtus on tuhat keavdet. Pole kohta, küllalt kindlat, kus teda hoida, isegi mitte su süda — nii eabakindel."

Puhtad mõttekogumikud on meil harva esinenud kirjanduslikk. See mõjub subjektiivsemalt kui päevik, luuletuskogu või romaan. Päevikus on enesevaatlused jaotatud juhtumuste vahele ja seetõttu hõredamad, luules ei tea alati tõde otsida, romaanis poeb kirjanik oma tegelaste taha ja võibki märkamatuks jääda.

Pool raamatut sisaldab luuletusi. Nendeski domineerib mõte, vatus ja otsus, aga on ka jutustavat ja meeleoluluulet. Autor on võtnud sündmusi ja olukordi oma elust, ütleb ainult seda, mis talle on oluline, oskab lihtsaks jäädes vältida konventsionaalsust. Ta üllatab uute vaatenurkadega ("Põgenemine suvest", "Olla või mitte olla"), rääägib diskreetse heldimusega ja mingi õnneliku kergusega armastusest ja sõprusest ("Metsakodus", "Fagerdalas", "Hommik detsembris", "Innelik päev", "Sinu juures", "Noorena kevadel"), loob idüllilisi pilte, kuhu siis midagi ähvardavat ja traagilist sisse tungib ("Torm novembris", "Doktor W. on surnud"). Osas luuletustes puuduvad välised rekvisiidid, neis helendab astraalkehana olemise rõõm ja õnn. Luuletuses "Unenäod" avanevad panoraamid elu rikkustest, milledest ka luuletaja loodab osa saada.

Riimist nüüdisluules ei hoolita, kuigi Laan seda kohati tarvitab. Vabavärsi kohta pole kindlaid reegleid. Rütm oma tõusude ja mõõnade voogamisega peaks siiski märgatava vahe tegema proosa ja luule vahel. Ka käesolevas kogus ei ole see küsimus alati veenvalt lahendatud.

Helmi Eller

Kleidi uuestisünd ja bikiini-juubel

— Pariisi moerindel muutuseta, nii võiks panna sügismoe pealkirjaks. Aga nagu Erich Maria Remarque üldtuntud Esimese Maailmasõja romaanis, mis otse kubiseb põnevatest sündmustest, nii on ka uues moes nii mõndagi uut, kaunis praktilist ja huvitavat. Kahju vaid, et moeloojad ikka veel hoiavad kinni 30-ndate aastate joonest ja toovad esile mineviku moe atribuute, näiteks suuri kohevaid rebaseboasid, paksu tallaga kobakaid kingi ja inetuid- pott-kübareid.

Mitmeid kombinatsioone võimaldava pluusi, pulloveri, vesti ja seeliku või pükste kompleede asemel näeme nüüd eelkõige kleite. Võib kõnelda tõelisest kleidi uuestisünnist, kusjuures eest nööbitav särk-modell pika pikliku puhvkäisega ja plisseeritud seelikuosaga allpool puusajoont, on kõige sagedasem. Ülad on veidi vateeritud, pihajoon markeeritud kitsa vööga. Kleidi ülemine osa võib aga pluusilikult veidi kohev olla, peaasi, et piht omal õigel kohal on. Seelikupikkus püsib põlvejoonel. On ka veidi pikemaid ja veidi lühemaid ning maani ulatuvaid kodukleite.Väikesed kimono ja raglanlõikelised käised on väga moes, samuti geomeetrilised tepingud sirgetel, päris neljakandiliselt mõjuvatel modellidel.

Lühikesed peokleidid on kitsavõitu allapoole veidi laieneva kellukeseelikuga. Ka kahekümne aasta eest moes olnud kohevate seelikutega tüllkleidid, mida tavaliselt daamide seljas näha salongitantsude võistlustel on jällegi päevakorral. Õhtuks väga laiad sifoonist haaremi-naiste püksid rikkalikult tikitud pluusiide või jakkide juurde. Sportlikku joont näeb pikast kitsast seelikust, seotava sallkraega pluusist ja kostüümjakina mõjuvast kuuest koosnevate õhtukleitide juures. Romantilistel ballikleitidel mängivad volangid suurt osa. Kleitidega vaheldumisi on ikka veel moes püks-ülikonnad. Lühikesi sügismantleid kantakse pükste juurde. Muidu on tavalise pikkusega sügispalitud suurte kraede (siingi näeb rebasenahka) laiade käiste ja seotavate vöödega. Vana hea ajatu, aga nii igav ulster ei kao vist küll kunagi mele garderoobist. Mantliteks ja kostüümideks kasutatakse rohkesti toppeltkootud villaseid riidematerjale, nii et meil on kaks mantlit või kaks kostüümi — soovikorral tuleb vastav riietusese vaid välja pöörata. Meil on näiteks hall flanell mantel, mille "vasak pool" on tumeroosa. Kui selle pööreme väljapoole, on meil tumeroosa mantel halli flanell "voodriga".

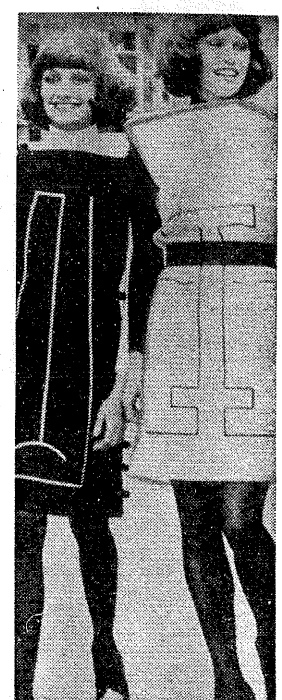
Kostüümide ja mantlite juurde kanname villaste saliide asemel pikki höberabase- või punarebase-boasid ilma peade ja käppadeta. Mustriitest on valitseval kohal madratsiruudud igas võimalikus värvikombinatsioonis. Sügisvärvid on aga vaheldumisi kurvad või õige käredad.Hall, must, tumelilla, kastanipruun, pleekinud rohuroheline vaheldub oranzhi, fuksia-roosa, tugeva ja külmasinise või tomatipunasega. Riidesortidest on eelpool mainitud topeltkootud materjalid, nagu tweed, flanell, shoti-ruutu villased mis ühte "laulatatud" kerge ühevärvilise villasega. Kergematest sortidest valigem villast musliini, kreppi, satääni, tafti, sifoone ja tsigaliini (uus sort tülli) gipüür-pitsi ja kergeid lameesid. Viimased mõjuvad jõulukingipakkide ilupaberina.

Sukavärv on vahelduvalt must, tumepruun, tumesinine või ihuvärvi. Kingad ikka paksu plokk-tallaga,mida aga sel hooajal elegentsemalt välja töödeldakse. Kübarateks potid, troopika-kiivrid, seotavad turbanid. Kohevaid nahkääristusi näeme mansettidena ja seelikute äärel. Mood on üldiselt daamilik ja sofistikeeritud. Naisele ei sunnita enam peale teismeliste kentsakaid modelle.

Ka näojumestuse alal valitseb n.n. "sophisticated look". Peame kiiresti kasvatama kulmukarvad, et need siiliokastena nähtavad oleksid. Üks prantsuse moeajakiri ütleb sõna-sõnalt: — Kulmud olgu meil nagu kaks kaares kõhna siili ja silmad vaadaku unistavalt "mustat pruunist" sügavikust! See tähendab muidugi, et me ripsmeid tugevasti peame värvima mustaks või tumepruuniks, silmalaud olgu mahlakalt ploomilillad, mis ülespoole kulmude suunas muutuvad inglise kompvekiroosaks! Suu kontuur olgu hästi markeeritud, huuled rübiinipunased, samuti kui küüned. Kogu me nägu peab särama kerges läikes, milleks heledavõitu läbipaistev püuder kaasa peab aitama. Põsenukid jumestame kergesti silmade poole üles, et saavutada "saladuslikku orientaalset ilmet". Kõige moodsam soeng on minimaalseks põetud pasipea, mõnikord paksu harjastukaga sügavalt otsmikul. See ei tähenda, et peaksime kohe oma lokkidel kaduda laskma, aga lühike juus on mugavam suurte ja kõrgete karusnahksete kraede juurde, mis tänavu nii moes on.

Lõpuks tuleks kindlasti veel mõni rida pühendada moeilma sünnipäevalapsele, kes tänavu saab 25 aastat vanaks, aga üldse pole selle aja jooksul kasvanud ega suurenenud. Nimelt bikiini. See kahest pisiosast koosnev naiste supelülikond sai oma nimetuse Vaikse Ookeani Marhsalii saartestiku rõngassaarelt Bikinilt, kus a. 1946 toimus esimene aatompommi katse. Niisama plahvatav mõju oli ka nimekaimul, mille leituajaks peetakse prantslast Louis Réead'i. Ta seletas juubeli puhul antud intervjuus, et löi oma bikiini 20-ndal juunil 1946 ja juba kolme päeva pärast oli see Pariisi Casino kauni tansitari Micheline Bernardi seljas. Ent alul peeti rinnahoidjast ja püksikestest koosnevat trikood skandaalseks ja noored neiud keeldusid seda kandmast. Itaalia ja Hispaania supleranmas oli bikiini aastaid range keelu all. Ometi löi "ebamoraalne" supelülikond läbi, suurelt osalt tänu ameerika ujuja-staari Esther Williamsi ja prantsuse filmi "femme fatale" Brigitte Bardot kartamatule eeskujule. Üldiselt on bikiini aastate jooksul vähe muutunud, kui mitte arvestada minimaalseks "kaheks ribaks" vähenemist. Skandaale sünnipäevalaps enam ei tekita. Teda on selles suhtes asendanud sõsar "topless".

KARIN SAARSEN

Geomeetriliste joonistega sügiskleidid Pariisist. Diori modellid.

RIIN RIVANOOLI veste
MURU TAHAB NIITA

Linnainimesel pole suurt aeda antud ning meie oma on vaid kämblasuurune. Nuhtluseks on aga seegi. Aina tüli ja pahandust.

Talvel on aed tore. Sinna saab kühveldatud lumi garaazhiteelt ja lumerohkel talvel on teda seal siis aiaäärega ühetasa ja ulatub akendeni. Aiatööd teha ei ole ega ei saa ja mul on mõnel korral selline magus lootus südamesse pugenud, et niisugune lumehulk sealt küll suveks ära sulada ei jõua ja ehk seisab järgmise sügiseni. Aga seda muidugi ei juhtu.

Kui lumi läinud, hakkavad murul paistma need kõrvetatud murulapid, kuhu koos lumega teesoola peale on läinud. Sinna ilmuvad asemele võililled.

Kui esimene võilill lahti läheb, röömustab see südant ja kuulutab kevadet, aga kui neid palju tuleb, võtad labida, kaevad nad üles ja saputad näpuotsast uut muruseemet asemele. See muidugi ei tõuse ja varsti on seal uus võilill õitsemas.

"Muru tahab niita!" See on aiakultuuri järgmine lööklause. Seda sama tuleb mul korrata paari nädal vältel a hommikul, lõunaks ja õhtul, aga Aadam on tööga seotud, Margusel käib "jõle tuupimine", vahest on mõnemal mõni haigus kallal ja vihmapäevi tuleb õnneks ka vahele, nii et lõppude-lõpuks tuleb see asi mul omal ette võtta.

Toon välja selle meie kõige vanema, sest see töötab mu käes kõige paremini. See on üle 20 aasta tagasi poolpeetult ostetud, aga ta on lihtne, rattad käivad ringi ja ta on siiski muruniitja.

"Muruniitja olgu nüri!" see on olnud mu ammune läbirpoovitud põhimõte kolmel ärakaalutud põhjusel:

1) annab võimaluse enesehaletsemiseks, kui pärast tööd kondid valutavad ja lihastest kui tuld välja lööb, nii et isegi Aadam kaastundlikuks võib muutuda. 2) terade vahele sattunud kivid ja oksad ei saa nüridat tööriista enam nürimaks teha ja kui töö saab näotu — süüdistad muruniitjat. 3) kui juhtud varbaid- või sõrmipidi vahele jääma, on parem kui tööriist on nüri.

Et naabrimaadamitega vähegi sammu pidada, selleks peab aias olema lilli.

Suures ületrumpamise õhinas ei ole mõtet siiski liialdada. Sellega võib juhtuda nii, et kui oled jõudnud välja kuulutada:

"Tänavu on meil ainult uut sorti lilled", siis selgub hiljem, et need peenra etteserva istutatud on kõrged kui müür ja tagaservas kükitavad suureõielised madalad ja ajavad ainult lehti, sest päikesetera sinnani ei ulatu.

"Ebaõnnestunud", poriseb Aadam ja naabrimaadamid, kes oma vanade petuuniate juurde jäänud on, itsitavad võiduröömsalt pihku.

Loomulikult vajab iga taimekene väetamist.

"Kõik kunstlik on ebaloomulik", teatab Margus. "Tuleb kasutada töelist sõnnikut!"

Seda ei lähe sa muidugi mitte tahumehelt tooma, sest sõnnik ju haiseb ja on ropp, vaid ostad siis selle plastikusse ja ilupaberisse pakitud koti, mille peal on kas lamba või lehma pilt, ja kus on öeldud, et on "loomulik aga ei lõhna."

Kui leiad, et see on võrdlemisi kallis lõbu, siis on soovitav seda igal hommikul teelusikaga lillekese juurekese peale panna ja talle ka jutt kalli kraami väärtusest juurde rääkida, sest teaduslikult on kindlaks tehtud, et ka lilleke vajab õrnust ja armastust hoolitsemise juures nagu lapski.

Proovige! Oma kogemuste järele võin siiski väita, et kõige paremaid tulemusi annab see ikkagi umbrohu kasvatamisel.

Siitkate ja putukate, haiguste ja tõbede vastu tuleb kasutada tõrjevahendeid: pritsimisi, pulbreid, vedelikke.

Mina loen hoolega ajalehtedest Aiandusklubi teateid, et siis oskaks seltskonnas sõna võtta ja üleüldse endast haritud inimese muljet jätta. Viimati läks mul sellega veidi viltu. Kui olin oma lugemise järgi vastava ladinakeelse nimetusega pulbri lillekestele peale saputanud, vajusid need longu ja nürtsisid ära.

Parajal juhusel kargasin siis kohe aiandustegelasele kallale ja pärisin sellise artiklite kirjutamise kohta aru. Selgus, et olin lugemisel kaks rida vahele jätnud ja hoopis vale asja ostnud.

"Puudulik lugemisoskus", teadis ja lohutas Aadam ja asi sai sellega lahendatud.

Lugeja kirjutab

ÜLIÕPILASTE KEEL

Vastuseks lugejakirjale, "Mitte jaanalindu mängida", mis puudutas eesti üliõpilaste keeleoskust, tahaksin mainida järgmist:

1. On väga kahju, kui vaidluses kasutatakse teatud lauseid või sõnu, aga tegelikult mõteldakse sootuks midagi muud. Kui sarnaseid asju saaks vältida, oleks arusaamatusi palju vähem. Sellise poliitikaga ei ole isegi Palme edu saavutanud. Minu silmis on siiski suur vahe koosoleku ja koosviibimise vahel.

2. Ma ei usu, et kellelegi on uudis või teadmata, et preaguses seltskonnas tarvitatakse rootsi keelt kui seal leidub ka rootslasi. See on väga tavaline ja siis on rootsi keele tarvitamine ka õigustatud, et seltskonnas kõik keskustelu mõistaksid. Ma ei ole aga kunagi puht eesti noorteseltskonnas või koosviibimisel teiste eestlastega rootsi keelt kõnelenud. Ma ei usu ka, et lugejakirja autor oleks lahkunud möbelt eesti koosviibimiselt, ilma et ta oleks saanud rääkida ühtki eesti sõna — isegi mitte Göteborgi külastamisel, nagu ta vaidluses mainis.

Mida võib sellest kõigest õppida?

a) Ei ole vaja asju mustemaks teha kui nad tegelikult on.

b) Kõige parem on, kui igaüks rääägib enda ja mitte teiste eest, kui tal puuduvad täielikud andmed.

MART NÖMM

Karjalaste kurbmäng USA-st N. Liitu repatrieerumisel

Aino Kuusinen kirjeldab oma raamatus "Der Gott stürzt seine Engel" (vt. EPL 26. aug.) lähemalt nende soomlaste ja karjalaste saatust, kes, uskudes enamlaste propaganda lubadusi, pöördusid USA-st tagasi Karjalasse. Autori viibimise ajal Ühendriikides (1931-1933) elas seal umbes pool miljonit soomlasi, keda tunti töökate, edasipüüdlikute ja austate inimestena. Kui 1929.a. algas üleilmline majanduslik depressioon ja töötalööliste arv igalpool aina kasvas, kuotasid ka paljud soomlased oma kohad. Seda kasutas N. Liit oma huvides ära. Viisaastaku läbiviimiseks vajas Moskva masinaid, tööjõude ja kõigepealt dollareid.

Enamlased panid kõiku suure propagandaofensiivi, et meelitada inimesi Soomest Karjalasse. Vähemalt 12 000 soomlast, langes osava propaganda võrku ning siis alustas Moskva "kojukutsumise" aktsiooni ka Ameerikas. Umbes 5 000 USA soomlast langes "Karjala palaviku" ohvriks.

Aktsiooni juhiks Ameerikas oli sellel alal osav funktsionäär Gorin, kes seisis tsheka teenistuses ning ametlikult kuulus Amtorgi, N. Liidu kaubandusagentuuri, koosseisu. Temale allus rida abilisi, muide soomlane Korgan, kes oli kõige osavam neist. Agitaatorid lubasid oma ohvritele tööd, head töötasu, korralikku ulualust ja muidugi tasuta sõitu N.Liitu.

Varanduseta soomlasi heameelega vastu ei võetud, vaid eelistati inimesi, kes omasid, vabrikuid ja töökodasid. Neile räägiti auk pähe võtta kaasa oma varandused, mida lubati tasuta transportida N. Liitu ja kinni maksta vene pinnal.

Amtorg palkas rida laevu soomlaste ja nende varanduse viimiseks Leningradi, Paljud tuhat New Yorki kaugetest USA nurkadest, Oregonist ja Kaliforniast, et pääseda "tööliste paradiisi". Aino Kuusinen aimas ette, et tõrve lugu lõpeb suure kurbmänguga, kui oma mugavatest korteritest lahkunud soomlased kord jõuavad vaesesse Karjalasse, kus tollal valitses peale muu nälg, viletsus, korteripuudus ja terror.

Otto Kuusinen kirjutas oma naisele, et teda mõjutada venelastele abiks olema selles propagandas. Aino K. vastas oma mehele, kirjeldas Ameerika soomlaste tungi Karjalasse ja teatas ühtlasi, et tema ei liiguta sõrmegi suguvendade petmiseks. Avalikult ta ei saanud välja astuda, ta töötas ju Kominterni töölisena USA-s ja oleks kasu asemel soomlastele ja muidugi ka endale ainult kahju toonud.

Ta kõneles asjast ainult ustavatele sõpradele ja katsus neile selgeks teha, missuguses vaesuses elatakse Karjalas, et USA ja Karjala olusid ei saa üldse üksteisega võrrelda. Teda ei võetud kuulda. Üks tema headest tuttavatest vastas talle külmalt: "Meie võime ometi seal samuti elada nagu põlised karjalased ja katsuda sotsialismi ülesehitamisele kaasa aidta!"

Gorin sai Aino K. sammudest ja kõnelustest teada ja teatas sellest Moskvasse. Edvard Gylling, Karjala tolleaegne "president", kirjutas selle peale Aino Kuusinenile ja laitis ägedalt tema teguviisi. Ta vajavat sisserändajaid ning nende varandusi, et teostada oma plaani Karjalast õitsva vabariigi loomiseks N. Liidu koosseisus.

Suurpettuse tagajärg kujunes hirmsaimaks peatükiks Karjala ajaloos, raskem kui autor oli endale suutnud ette kujutada. Mis sündis sisserändajatega, nende kallihinnaliste masinate ja tööriistadega, nende dollaritega? Masinad konfiskeeriti ilma tasumaksmata kohe pärast sisserändajate jõudmist Leningradi, sularaha võeti neilt ära. Kõige nurjatum oli tshekistide samm ära võtta sisserändajailt nende USA passid, nii et nad hiljem töötasid Karjala metsades kaitseta ja olid täielikult rippuvad Tsheka tahtimisest ja heaksarvamisest. Nad elasid äärmiselt vaesetes oludes, neile makstav näljapalk ei vastanud kaugeltki nende oskusele ja tehtud tööle.

Sisserändajad said aru, et nad olid langenud hiigelpettuse ohvriks ja hakkasid teid otsima uuest "paradiisist" lahkumiseks nii ruttu kui võimalik.

Mõistagi said ainult need vähesed, kel oli küllalt mõistust peas oma passe alal hoida, maalt lahkuda. Teised katsusid jala läbi Karajala tihedate ja teeta metsade pääseda Soome, et sealset USA suursaatkonda paluda neile abiks olla tagasipöördumisel Ameerikasse. Seda teed said aga vähesed kasutada — ainult need, kelle tervis oli küllalt hea, et läbi teha põgenemise raskusi. Varsti aga seati N. Liidu-Soome piir Karjala osas väga kõva valve alla.

Kõigile nende katsetele järgnes ennekuulmatu terror. Ameerikast tulnud soomlased, kes olid ellu jäänud, vaatamata rasketele elutingimustele, vahistati. Nad kadusid Stalini vangilaagritesse või lasti kohapeal maha.

Viimaste seas olid, nagu autor hiljem Moskvas teada sai, ka USA-s väljakoolitatud ehitustöölised. Neid toimetati Moskvasse uue Soome saatkonna maja ehitamiseks. Pärast töö lõppu lasti nad kõik maha!

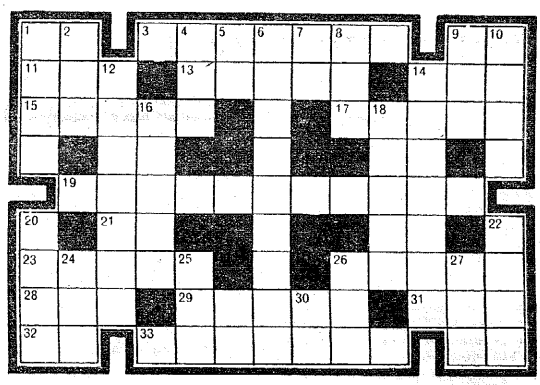
Need vähesed, kel õnnestus pääseda tagasi Ameerikasse, nõudsid USA kommunistiikult parteilt raha, N.Liitu viidud ja seal tasuta konfiskeeritud varanduse eest. Mõistagi ei saanud nad ei parteilt ega asutuselt kopikatki ja võisid vaid röömustada, et nad üldse eluga pääsesid suurest pettusest ja "suurelt kodumaalt".Autor öppis oma 15-aastase vangisolemise ajal miltmes N. Liidu vanglas ja laagris tundma soomlasi, kes terve tragöödia olid kaasa elanud, selle üksikasjadest könelesid ja oma kergeusklikkust kahetsesid.

Tuntuim soomlane, kes "kodumaa kutsele" järgnes ja Karjalasse läks, oli Martin Henrikson, kes noores eas rändas välja Ameerikasse ja seal mängis soomlaste töölisliikumises suurt osa. Kuusinen nimetas teda "vanemaks kommunistiks maailmas". Vaatamata sellele, vangistati ka tema ühel ilusal päeval. Ta oli tuttavate ringis venelasi nimetanud "kitsedeks"! Selle "kuriteo" eest tõugati ta parteist välja, mis oli võrdne surmaotsusele, kuna ta enam tööd ei saanud. Kuidagi vegeteeris ta siiski veel mõni aeg edasi.

"Karjala palavik" mõjus hävitavalt paljudele soomlastele ja töi endaga kaasa ka soome töölisühingu sulgemise USA-s. Seltsi liikmed olid Karjalasse ümber asunud, tema rahalised ressursid läksid N. Liitu soomlaste toetamiseks ja ühel päeval oli ühing pankrotis.

OSKAR ANGELUS

EPL ristsõna nr. 31

Paremale: 1 peale lõunal 3 tööle võtma 9 protokatiinium 11 tuntud spordiklubi Stokholmis 13 jõgi Saksamaal 14 puhas saviaine 15 könelus Jumalaga 17 sügisilil 19 laht Austraalia põhja-rannikul 21 noot 23 kassikene 26 liikmeval u28 vankri osa 29 teatud liiki maadlus 31 suur, avar 32 sama, mis 7 alla 33 Semiitide viljakuse ja armastuse jumalanna.

Alla: 1 puu produkt 2 lüh. naise nimi 4 paik 5 noot 6 projekteerima 8 suur kaubamaja Stokholmis 9 RÉE peasekretär 10 langetövele eelnev seisund 12 sai hakkama, päästis 14 virgutus, tõuge 16 tavaline lind 18 rõhk 20 Volga lisajõgi 22 tühi jutt, pahatahtlik seljataga rääkimine 24 tugev tuulepuhang 25 madu, 26 punane (saksa k.) 27 kommunistliku Hiina juht 39 broom.

Lahendus 30:

Paremale: 1 krae 5 oode 8 romaan 10 novell 13 poett 15 valud 17 saaga 20 Omar 22 med. 24 Oulu 25 ees 26 Poe 28 pea 30 Los... 32 Ramel 34 ollus 36 sa 37 madal 30 Malta 40 soust 42 raamat 43 Santos 45 tule 46 enda.

Alla: 1 kmt 2 ra 3 Aav 4 enam 5 onud 6 ood 7 ees 8 reas 9 oer 11 lao 12 laul 13poeem 14 omega 16 Leo 18 gloss 19 ausat 21 oom 23 sel 26 palat 27 eemal 28 plaan 29 austa 32 raa 33 late 34 otse 35 soo 38 dr 41 US 44 nd.

Vene suurspioon osutus inglaseks

MOSKVA (VE) — Lääne ajakirjanikud on selgitanud vene suurspiooni Rudolf Abeli tegeliku päritolu. Abel oli pärastsõja-aastate olulisim N. Liidu spioon USA-s, kus ta elas üheksa aastat, muretsedes N. Liidule kõige olulisemaid sõjalisi informatsioone. Ta paljastati aastal 1957 ja mõisteti USA-s kolmkeümneks aastaks vanglasse, kuid vahetati 1962 välja venelaste kätte langenud USA luurelenduri Gary Powersi vastu ja pääses nii N. Liitu, kus teda vastu võeti kangelasena.

Rudolf Abel oli tegelikult William Fisher.

Selgunud andmetest nähtub, et Abel tegelikult sündis Inglismaal Venemaal sündinud isast ja kandis algupäraselt nime William Fischer. Isa oli 1901 siirdunud Inglismaale, kuna jalgealune tal muutus tuliseks revolutsioonilise tegevuse pärast isaari vastu. 1903 sündis poeg William, tulevana vene kommunistide suurspioon Rudolf Abel. Olles üles kasvanud Inglismaal, valdas poeg perfektselt inglise keelt ega äratanud mingit tähelepanu, kui ta 1948 valepassiga saabus Kanadasse Quebecki, kust ta varsti läks edasi New Yorki. USA-s elas ta alguses kunstnikuna ja fotograafina Goldfussi nime all.

Abel oli spioonina ülendatud vene polkovnikuks. Ta paljastamine võimaldus ainult ühe N. Liidu desertööri kaudu, kes kaasa töi agentide kohta andmeid.

"Puhastus" UNO-palees

NE WYORK (VES) — UNO ametkonnas on asutud seisukohale, et kunagi enam ei tohi tarvitada sõna "Rahvuslik Hiina", "Taivan" või Hiina vabariik", seda isegi mitte ametlikes statistilistes väljaannetes, kirjutab "National Review".

On võimalik, et UNO raamatukogust kõrvaldatakse väljaanded, mis puudutavad Taivani. Hiljuti kõrvaldati UNO hoonest üks marmortahvel, millele oli kuldkirjas graveeritud Konfuutsiuse tarkusi. Keegi UNO ametisik oli ütelnud, et sellega loodetakse lepitada Puna-Hiina delegaate UNO-s. Tahvel oli Taivani kink UNO-le.

Humanistid Eesti Maja

Eesti Rahvusnõukogu ruumides Arsenalsgatan 1 on alates juunikuu lõpust toimunud ulatuslikud ümberehitustööd ja remondid, mis lõpule jõuavad septembri alguseks.

Arsenalsgatan 1 maja kuulub Stokholmi linnale ja remonditöid siin varem takistas asjaolu, et maja oli määratud linnaplaani järele lammutamisele. See otsus muudeti 1972 kevadel, mille kohaselt maja säilitatakse veel vähemalt 15 aastat. See uus olukord võimaldas ka ulatuslike remonditööde teostamist.

ERN ruumides asunud Balti Humanistlik Ühing kolib oktoobri esimesel poolel uutesse ruumidesse Eesti Majja. Vabanenud ruumid saavad endale Balti Arhiiv ja Balti Instituut.

● **Malmös kihlusid Anders Hardemo ja Pia Niinemäe.**

ERN-tegelaste USA ja Kanada kohtamisi

Eesti Rahvusnõukogul toimus teatavasti konverents Torontos ühenduses Eesti Päevadega. Seejärele toimus ERN Montrealis esinduse kokkutulek, kus viibisid Stockholmist ka Tõnis Kint, Heinrich Mark ja Arvo Horm. Montrealis korraldas hataja Doyle Martini juures. Joh. Mihkelson informeeris neid USA välisministeeriumi funktsionääre **ka** ERN tegevusest.

ERN abiesimees Joh. Mihkelson lendas Torontost Washingtoni, luues sidemeid välisministeeriumi idaosakonna ametnikkudega. Välisministri abi Marshal Green oli just saabunud Austraaliast USA välisaadikute konverentsilt, kus kaaluti USA välispoliitika peajooni. J. Mihkelsoni vastuvõtt kujunes ligi tunniajaliseks avameelseks jutuajamiseks, mille kestel välisministri abi veelkordselt rõhutas, et USA seisukoht Balti riikide seisundi suhtes on muutumatu. Kuigi Ühendriigid taotlevad kooskõlastatud Sovjetiga, siis ei tähenda see seda, et Ühendriigid tunnustaks Balti riikide vägivaldset liitmist. See on praeguse administratsiooni ametlik ja avalik seisukoht. Samu küsimusi käsitleti ka vastuvõtul Kesk-Euroopa ja Balti küsimuste osakonna juhataja Doyle Martini juures. Joh. Mihkelson informeeris neid USA välisministeeriumi funktsionääre **ka** ERN tegevusest.

H. Mark, A. Mark, A. Horm j.t. külastasid ka Ottawat, kus külastati miltmeid valitsusasutusi. A. Mark ja A. Horm külastasid juuli lõpul mitmeid keskusi USA idarannikul ning peatusid ka New Yorgis. Siin toimusid läbirääkimised Batun esindajatega aktsioonide ja töö koordineerimiseks seoses julgestuskonverentsiga. Batun juhtivad jõud tutvustasid neid ka UNO peakorteriga ja oma tööga siin. A Markil ja A. Horm'il toimusid enne lahkumist New Yorgist läbirääkimised ka Kesknõukogu juhtivate inimestega Eesti Majas. A. Horm külastas ka peakonsul E. Jaaksoni ja konsul A. Linkhorsti.

Käbi Laretei Ameerikasse

Kalverikunstnik Käbi Laretei mängis Rootsi televisioonile sisse rea uusi muusikaprogramme temapealsete kommentaaridega ja sõitis puhkusele Shveitsi. Novembris sõidab ta USA-sse, kuhu ta on kutsutud esinema Washingtoni Kennedy Centeri avapidustusele, detsembris annab ta kontserdi Kanadas Torontos ja veebruaris USA-s Los Angelesis.

Käbi Lareteil on käsil ka uus raamat, mis tuleval aastal ilmub Bonnieri kirjastusel ning mis omab teatud mälestuslik-perekonnakroonikalikku iseloomu.

Mis puutub õppejõu koha vastuvõtmisse ühes USA ülikoolis, siis on Käbi Laretei sellest loobunud, kuna selgus, et see takistaks tema kontsertreerimist.

● **Bradfordis Inglismaal sai 70-aastaseks Arno Väljas, Vabadussõjaaegne omakaitselane. Teises maailmasõjas vabatahtlik eesti rügemendis Soomes ja hiljem Eesti diviisis.**

Magamistubade maja ühiste eluruumidega

Tallinna venekeelse päevalehe Sovjetskaja Estonia teatel on Tallinnas Männikul valmimas 9-korruseline ühiselumaja 600-le inimesele. See on esimene suurim ühiselumaja, kus kortereid asendavad üksiktoad. Teiste sõnadega valmib Männikul kasarmutaoline "magamistubade-maja", kus toad on kahes erinevas suuruses: üksikisikutele 9 ruutmeetri suurused ja paarilistele 15 ruutmeetri suurused.

Igale ühikule on ette nähtud ka omnette vannituba ja tualettruum. Elutube pole aga elanikele eraldi üldse ette nähtud, kuna nende asemel ehitatavat ühised elutoad, mis sisustatakse pehme mööbliga jne.

Magamistubade-maja on ühendatud kahekorruselise eriehitusega, kus paiknevad sööklad, raamatukogu ja mitmesugused klubiruumid. Uudse projekti on valmistanud eestlanna Paula Koit ja venelanna Ekaterina Vershovskaja. Uusehitus valmib käe oleva aasta lõpuks.

Karl Ernst von Baer

METSAÜLIKOOL 72 kuue Rootsi-eestlasega

KOTKAJÄRVE (EPL) — Kanada tolliametnik laseb mul kohvri avada ja vaatab selle läbi. See on esmakordne juhus kõikidel minu matkadel — aga ma mõistan, et selle põhjuseks võivad olla minu liiga pikaks kasvanud juuksed ja korraldus valvata et ei toodaks sisse narkootikat, kuna Ühendriikides sest probleemist ei saada jagu ja Kanada ei taha langeda samasse olukorda. Lennuväljal on mul teisigi probleeme, sest need telefonid, mis mulle on juhatatud ja mis peaksid mind aitama Kotkajärvele jõuda, et vasta. Lõpuks saan abi Jüri Sepalt kes juhatab mind Urve Karuksi poole pöörduma kes on just Kotkajärvele sõitmas.

Me sõidame Torontost põhja suunas ning sportauto veereb kindlalt ning sujuvalt, kuigi Kanada põhjaviivad maanteed pole nii head kui Ühendriikides. Meil on sõita kaks ja pool tundi ning mul on aega vaadelda maastikku — see muutub pikkamööda ürgsemaks. Möödume metsadest, järvedest, paiguti on nähtaval kaljustik. Kuigi on laupäev, on liiklus hõre — Kanada on maa-alalt üks suurimaid riike maailmas, aga rahmastikult võrdne Skandinaaviale.

Teed muutuvad kitsamaiks, sillutis kaob ja kui sõidame läbi Divine Lake'i ja Mary Lake'i vahelt, on see päris metsavahetee ning siis tuleb viit, mis ütleb "Estonian Road" ja teine "Kotkajärve".

Oleme hiljaks jäänud ja on päris hämar, kuid õhtueine pole veel lõppenud. Ma märkan kohe, et serveerimine toimub kiirelt ja toit on küllaldane ning maitsev. Osalt süüakse ruumis, mida kuulen kohvikuks nimetatavat, osalt väljas laudadel, katuse all. Vaatan ringi — ma ei tunne mitte paljusid, kuid Heino Jõe — ajakirjanikuna tuntud kui Black Joe — ütleb, et mulle on varutud voodi villas, kus on ka teisi lektoreid, kuna mul pole ei telki ega magamiskotti. Pimedaid ja keerulisi teid kaudu sõidutab ta mu kohale. Suvila on kena ja ruumikas. Selgub, et professorid Gustav Ränk, Ivar Ivask ja Valter Rand on okupeerinud magamistoad, mina ning Heino Susi magame elutoas. Mu asemeks saab pink, kuid ma ei nurise ja mõtlen, et see pole mitte hullem kui araablase telgis magamine Negevi kõrbes.

Hoones mida kutsutakse Peamajaks, kohtan Metsaülikooli majandusjuhti Ahto Palm-Leisi, Tematl saan MÜ72 kausta. See on kõvakaaneline, sisaldab kaardi, korraholdmise juhiseid, loengute kava, lektorite ja huviringide juhatajate nimistu ja nende teemad, valitud tekste lugemiseks. Jaan Oks (Neljapäev), Ilmar Jaks (Sõnade lõpp), Jaan Kross (Liida Koidula pöördkoolitud), Enn Vetemaa (Kalevipoja mälestused), Paul-Erik Rummo (Tuhkatriinumäng) ja lisaks veel tekste autoreilt nagu V. Panso, O. Kangilaski, A. Valton, M. Unt, Lisaks lugemiseks soovitatud raamatute nimistu eestikeelsest ja ingliskeelsest kirjandusest. Osa loengute kokkuvõtteid koos raskemate ja vööramate sõnadega ja lõpuks ka kirjutuspaberit loengute kohta märkmete tegemiseks. Iga kaust on nimeline ja sinna märgitud selle kursusest osavõtja nimi kelle peab vähemalt korra päevas ülesotsima ja vaatama, et ta pole kadunud või kuhugi metsa eksinud...

Ahto Palm-Leisilt kuulen veel, et Metsaülikooli peres on sel aastal 120 inimest, neist sada üliõpilast ja et igaüks maksab osavõtumaksuna 55 dollarit (ca 275 kr.).

Jalutan Peamaja juurest alla lõkkeplatsile, kust kostab laulu ja puutüvede vahelt vilgub leegitsev tuli. Istutakse sööris väikese oru nõlvakul ja Andres Raudsepp oma lahutamatu gitarriga juhatab laulu. Tulekuma väreleb kaskede valgetel tüvedel ja sügavsinine taevas puulatvade kohal on selge ning tähed säravad suurelt ja selgelt. Õhk on mahe ja puhas. Vanad eestiaegsed laulud kõlavad mõtlikult ja meeleoluloovalt ja ma küsin iseeneselt, mis on küll see tung, mis on toonud need sada noort eestlast, kes on enamuses sündinud Kanadas ja Ameerikas,siia Kanada metsade ja järvede vahele! Mis on see, mis paneb neid istuma siia lõkke ümber ja laulma neid laule, mida lauldi kaugel Läänemere kaldal nelikümmend või viiskümmend või veelgi rohkem aastaid tagasi? Tuli ja ööpimedus kaotavad vahemaa ja aja nende noorte meeste ja naiste vahelt siin ja nende vahelt, kes kusagil Eestimaa metsas lõkke ääres istudes rahvalaule laulsid mitusada aastat tagasi. Väita, et see oleks seletamatu vereside või analüüsimatu rahvustunne, oleks liiga romentiline ja ma lasen oma küsimustel kaduda koos keerleva suitsuga ööpimedasse taevasse.

Mu kõrval istub Jaak Männik ning ma tean, et ka tema õde Mai on siin ja peale nende veel Tiina ja Tanel End'id Stockholmist — seega on meid siin kokku kuus eestlast Rootsist ja üks tütarlaps Austraaliast. Kas hakkab Metsaülikool muutuma globaalseks — sellele ei oska vastata ka Metsaülikooli juhataja prof. Olev Träss. Võibolla on see küsimus hoopis ülearune, ma ei tea veel, mis on õieti Metsaülikool, aga ehk saan seda mõistma järgmistel päevadel.

ENDEL KÖKS

Kui Eesti oli maadeavastuse ja uurimisretkede lähetealaks

Sajand-poolteist tagasi oli Eesti suurte teaduslike ekspeditsioonide ja maadeavastuse lähtealaks. Oli kujunenud traditsioon, kus mitmed arstid teostasid uurimisretki vähetuntud või avastamata aladel ja nende nimesid kannavad praeguseni mitmed paigad kaardil, samuti hulk liiginimesid seal avastatud floorast ja faunast on säilitanud oma ladinakeelsetes nimedes ka avastajate nime. Neid avastusreisisid ja avastusreisijaid on lähemalt uurinud Landskronas elunev eesti arst dr. Ilo Käbin, kelle töö tulemusena ääja ilmus Tulimulla kirjastusel huvitav teos "Maal ja merel",mida käesolevas vaatleb Bergeni ülikooli profressor HANS KAURI.

Nüüdisaja inimesel on raske öieti ette kujutada reisimise ja matkamise võimalusi 150 kuni 100 aastat tagasi, kui lennukeid, mootorvankreid ja nii edasi veel polnud ja kui raudtee puudus. Jõuallikaks maismaal oli bioloogiline energia hobuse, kaameli, põhjapõdra ja koera näol, kui enese jõudlusele lisa tuli hankida vankri või saani veoks või ratsutamiseks. Ainult vetel saadi kasutada eluta looduse jõuallikat, tuult. Avastus ja uurimisreisude liiklusvahendeiks jäid eelloetletud kuni viimase ajani, kuni roomikauto, lennuki ja ruumikapsli konstrueerimiseni.

Tolle aja reisija ja uurija pidi enam füüsilist jõudu pingutama, oli enam eksponeeritud karmidele kliimaoludele, näljale, janule ja muudele hädaohtudele, mis tolleaegsete primitiivsete liiklusvahenditega kaasusid. Teiselt poolt andis reisimise aeglus ja tihe kontakt miljöö ja loodusega hoopis vahenditumaid võimalusi vaatlemiseks ja loodussuhete selgitamiseks.

Sinna aega viib meid tagasi Ilo Käbin oma raamatus "Maal ja merel" Tulimulla kirjastus, Lundis 1972. Saatesõna on kirjutanud prof. Edgar Kant. Raamat käsitleb Eestist lähtunud arstide-maadeuurijate uurimisretki mandritel ja meredel. Pääle geograafiliste tulemuste hõlmavad avastused mitmekülgseid teaduslikke probleeme — geoloogia, zooloogia,botaanika, etnograafia ja muudelt aladelt. Uurijate hulgas leidub rida teaduslikke korüfeesid nagu Baer, Eschsholtz, Bunge senior, Middendorff ja rida teisi vähemaid surelikke.

Autor ei piirdu ainuüksi teadlaste ja nende tegevuse kirjeldamisega, vaid ehitab laia perspektiivi tolleaegsetest uurimisreisidest, uuritavate alade uurimisajaloost ja annab detailse pildi ekspeditsioonide käigust ja nende juhtidest, nende hulgas seesugused tuntud eestimaalased nagu Krusenstern, Kotzebue, Bellingshausen, Wrangell ja Toll.

Arstid-loodusuurijad, uurijad väljaspool oma tegelikku eriala, polnud tol ajal just mingi haruldus. Eriti bioloogiliste huvidega teaduse jüngrid valisid sageli arstiteaduskonna, mis tavaliselt oli paremini väljaehitatud ja õppetoolid paremini mehitatud, kui lugu oli ülikoolide loodusteaduskondadega eriti aga bioloogiliste õppetoolidega. Seda eriti Tartus, kus uuelt avatud ülikooli (1802) alles oli "roopaid seadmas".

Aleksander Middendorff

Arstiteadus andis peale selle ka kindla ja hinnatud kutse ja oli bioloogiast huvitatuile lähedane. Et hilisem tegevus seetõttu siirdus lähemale oma tõelisele huvialale, kui selleks vähegi võimalusi avanes ja kaugemale õpitud kutsealast, oli arusaadav. Baer ütleb otse välja, et ta enesele vale kutseala oli valinud, ja et praktiline meditsiin ta sisemisele organisatsioonile ei sobinud. Eschscholtz, kes oli väljapaistev zoolog, anatoomia professor, käsitses aga inimanatoomia preparaate ilmse vastumeelsusega.

Osaliselt aitab see seletada ka teiste raamatus esitatud arstide tegevust väljaspool arstiteadust. Kummatigi andis arstiteaduskond meditsiiniliste oskuste kõrval ka bioloogilisi teadmisi. Tolleaegne teaduskonna propedeuticum sisaldas enam loodusteaduslikke aineid, kui praegusaegne.

Raamatu autoril on aga täiesti õigus, kui ta eelkirjeldatud maadeuurijate saavutusi erakordseteks nimetab. Need olid seda. Need olid väga suured ja uurijate hulk oli tähelepanuväärv võrreldes maa suurust ja rahvastiku arvu. Geograafiliste ning geoloogiliste tulemuste kõrval on eriti zoloogilised resultaadid püsiva väärtusega. Seda on püütud kaasaegsete ja hilisemate kolleegide poolt tähistada mitmete nende uurijate nimeda paigutamisega looma- ja taimerligi süstemaatikasse.

Autori poolt raamatus nimetatud lille nimele, Eschscholtzia californica, lisandub zoologias nimi Eschscholtzia nii loomaperekonna kui ka -liiginimena. Middendorfi nime kannab muu hulgas ka maailma suurim karu, kodiaki karu, Ursus horribilis middendorffi. Avastusreiside kõrval teostasid need mehed ka põhjalikku laboratoorset tööd, ja kaasatoodud materjal leidis hoolsat läbitöötamist.

Eriti kahte teadusemeest tuleb raamatus esitatute kõrval esile tõsta, need on Karl Ernst v. Baer ja Alexander Theodor v. Middendorff. Baer, üks maailma tuntumaid zoloogе,looteloo põhjendaja, oli tegev väga paljudel teadusealadel. On väärtuslik et Ilo Käbin oma raamatus Baeri ökoloogilist vaatlusviisi esile tõstab, mida siiamaani teiste autorite poolt vähem on sedastatud. Kuid jättes kõrvale Baeri teaduslikud saavutused tahaks mainida ta suhet Eestiga ja eestlastega.

Ta oli koolipoisina ja üliõpilasena kodumaal, s.t. tolleaegsel Eestimaal ja Liivimaal palju matkanud ja botaniseerinud. Ta valdas eesti keelt põhjalikult ja läbikäimine maa pärisrahvaga tundus talle loomulik. Oma vanusepäevad veetis ta Tartus, oma armastatud kodumaal, mida ta alati isamaaks tituleeris.

Middendorff oli ema poolt eestlane ja loomulikult valitses ta keelt hästi nagu ta kaasaegsed teavad kinnitada. Hellenurme mõisa omanikuna ja põllumehena oli ta tihedas kontaktis oma valla talunikega, katsetades koos uute vilja ja karilooma tõugudega ning otstarbekamate põlluharimise viisidega. Nende kahe teadusmehe puhul pole kuidagi tegemist mingi vööraste aadlikega, vaid tõeliste kaasmaalastega.

Sellest lähtubki Ilo Käbina eri probleem, mida ta raamatu eessõnas on püüdnud lahendada. Kuuluvad need mehed ja nende tegevus eesti ajalukku ja kultuurilukku? Käbin vastab küsimusele loomulikult jaatavalt. Maad, sellel asuvat rahvast ja selle arengut ning kultuurilugu ei saa lahutada. Selleks on vastastikune suhtlemine ja kooselu liiga siduv ning intiimne. Nad kuuluvad oma maale ja selle ajalukku vaatamata sellele et nende päritolu mõnel juhul sisserändajatena oli erinev ja kodune keel oli erinev.

"Maal ja merel" on huvitav, paeluv ja väga väärtuslik raamat kõigile kodumaalastele lugemiseks ning mõttemõlgutuseks oma kauge romantilise mineviku, kui ka uudsete probleemide käsitlusega. Ta on teretulnud värske vili eestikeelses raamatukogus.

HANS KAURI

ILO KÄBIN: "Maal ja Merel", Tulimulla kirjastus, Lund 1972. Brosh. kr. 25:-, köidetult kr. 32:-.

Lõvidele p-pille

SAN JOSE (California) —»San Jose loomaaia suur lemmik Tammy on sünnikontrolli pilli peal. Tammyl oli äsja viis poega. Lõvi on alles kaheksa aastane, kuid eelmainitud pojad o lid viies pesakond. San Jose loomaaia kuraator Peter Batten peab õigeks, et Tammy sünnikontrolli pille võtab.

Ta mainis ühes televisiooni intervjuus järgmist: "Kui loomaaedades sünnivad lõvipojad, on see tavaliselt lehtedele esimese leheküljeuudis. Tuuakse ära lõvipoegade pildid. Kuid keegi ei küsi, mis saab nendest hiljem või kuhu satuvad üksikud pesakonna liikmed. Lõvipoegade järele ei ole loomaaedades nõudmist ja pesakond tavaliselt hävitatakse pärast seda kui pressifotod on võetud. Loomaaedu nagu üksikuid maidki ei saa üleasustada".

Kohalik elu

GÖTEBORG

Mängukool algab

Eesti Komitee Göteborgi osakonna mängukool alustab oma sügisperioodi tegevust laupäeval, 16. sept.kl. 11 Eesti Majas, Drottningg. 27. Nii koolieelikutel kui ka vanematel lastel on mängukoolist osavõtt tasuta. Tegevus toimub gruppides, olenedes laste vanusest. Mängukooli kasvatajad loodavad, et ka tänavu sügisel on osa võttev lastepere rohkearvuline.

GÖTEBORG

Eesti Maja Klubi

Göteborgi Eesti Maja Klubi sügishooaja avamine toimub pühapäeval, 10. sept. Eesti Majas. Ühtlasi esineb Jaan Savioja referaadiga ja värvifilmiga Lend Läände reisist. Huvitava ettekande algus on kl. 19. EMK juhatus ütleb kõigile teretulemast.

STOCKHOLM

Gilwelli-klubi kokkutulek

Gilwelli Klubi liikmete kokkutulek Stockholmi piirkonnas toimub laupäeval, 9. septembril algusega kl. 15.00 Veskijärvel. Osavõtust palume teatada aadressil: Ray Allar Spårfinnaregränd 5, 124 42 Bandhagen, tel. 08/47 16 91.

Kirjanduse tulevikuvisioonid

Kirjandusteadlane ja kirjanik Herbert Salu on meil ainus, kes pidevalt tegeleb kirjanduse uurimisega, kord eesti osas, kord laiemas ulatuses, enamasti mõlemaid vaatealasid ühendades. Kõrvuti valitud küsimustesse puutuva välismaise materjali läbitöötamisega taotleb ta meie kirjandusloo korrigeerimist ja lünkade täitmist. Mõnes suhtes on see tal õnnestunud. Üks näide on meie 17.sajandi kirjandus, kus Salul on olnud lisada terve rida tundmatuid ja vahepeal unustatud fakte, näiteks meie pulmaluule, selle väärtused ja selle tekkimiseks kaasamõjunud tegurid. Selle liigi unustusest esiletoomisega on eesti luule iga läinud kahe sajandi võrra pikemaks. Nüüd on pulmaluule koha leidnud eesti kirjandusloo ja antoloogiates.

Käesolevas teoses (oma kümnendas) puudutab Salu seni väheuuritud duses ja nende voolude välismaiste sümbolismi ja futurismi meie kirjanduse suurt mõju. Oli tõepoolest üllatav vastuolu äsjarajatud oma vabariigi üleschitamise optimistliku töö ja tolleaegse kirjanduse vahel. Salu toob rohkesti näiteid meie sõjaaegsest ja 20-ndate aastate, Vene kaudu tulnud kõiki seniseid väärtusi mõnitavast futurismist ja sõja kaotanud Saksamaalt imporditud ekspressionismist mõjustatud luulest, samuti ka selle rangeist arvustustest.

Kirjandusteoste väärtushinnanguid käsitlevad õigupoolest kaks esseed, sisaldades mõnevõrra kordusi. See on seletatav asjaoluga, et teine neist on peetud ettekandena ühel kirjandusõhtul Stokholmis, ja on ju hea, et see nüüd trükis jäädvustati.

Missuguste normide alusel toimetatakse kirjanduse väärtuse hindamist? On selge, et pole püsinorme ei arvustajal ega lugejal. Eri ajajärkudel on koos ühiskondliku-poliitilise-majandusliku elu muutumisega, teaduste ning tehnika arenguga ka väärtkirjanduse valik olnud erinev, kusjuures muidugi ka parajasti käesoleval ajal on küllalt seisukohtade kokkupõrkeid (näit. Solzhenitsõni puhul). Salu annab lühiülevaate väärtusnormide muutumisloost ja tõstab esile mõnede teoste n.n. üleelamiskriteeriumi, mis näitab püsiväärtuse mõnevõrra olemasolu. Prantsuse kirjandussotsioloogid on statistika põhjal kindlaks teinud, et 90 prots. raamatuproduktsioonist kaob avalikkusest juba ühe aasta jooksul, 20 aasta pärast on järele jäänud ainult 1 prots., seega 99 prots. on kahe aastakümne jooksul muutunud surnud kirjanduseks. Aga 360-aastane "Don Quijote", 370-aastane "Hamlet" ja 660-aastane "Jumalik komöödia" elavad praegugi. Tähelepanekud näitavad, et kui teosest kõneldakse veel sada aastat pärast ta ilmumist, siis teda ei unustata ka edaspidi, ütleb Salu. Üleelamise tähtsaimaks eelduseks näib olevat teose tihedus. Ta peab peale oma aja päevaküsimuste käsitlema üldinimlikke eluprobleeme sellise mitmekülgsuse ja detailirikkusega, et ka järgnevad generatsioonid leiavad sellest midagi aja- ja enesekohast. Niisuguseid võimalusi ei paku ajaviite, poliitiliste või ärriliste huvide teenistuses seismine.

Suurte lugejahulkade juures leiab tõeline väärtkirjandus vähe hindamist. Eriti nüüdisajal on destruktiivsete jõudude poolt apaatia ja nihilismiga läbimmutatud ühiskond vaenulne vaimsele loomingule, seega ka ilukirjandusele. Autorid ja kirjastajad on nüüd ja alati pidanud arvestama teoste turuväärtust ja see on enamasti vastuolus püsiväärtusega.

Herbert Salu: Utoopia ja futuroloogia. Lühiuurimusi kirjandusest. 128 lk. Autori kirjastus. Lund, 1972.

Esseede kogule nime andnud uurimus vaatleb vana ja igavesti aktuaalset teemat kirjanduses — kuidas kujundada õnnelik ühiskond, kus kõigil kodanikel oleks võrdselt hea elada. Saame ülevaate ühiskondlikult angazheeritud kirjandusest antiikajast meie päevini. Essee teeb huvitavaks arenguoptimismi ja arengupessimismi vastuseade.

Utoopilised romaanid õnnelikust tulevikuühiskonnast on olnud väga levinud kirjandusliik. Aga viimasel ajal on esile kerkinud uus liik: antiutoopia, mis kujutab ühiskonna arengut mitte õnneliku, vaid õnnetu tuleviku suunas. Juba Jerome, K.Jerome om a"Uues utoopias" (1891) ironiseerib tuleviku lööksõna "samaväärsus" üle ja viib selle absurdsuseni, nagu ta tol ajal arvas. Hiljem on suurt tähelepanu äratanud Zamjatini, Huxley ja Orwelli negatiivsed utoopiad ("Meie", "Uus hea maailm", "Loomade talu"). Nemad ja paljud teised nimekad kirjanikud on seletust otsinud küsimustele, kuidas toimub meie ajal rahvaste orjastamine ja miks peab inimene orjust sageli armsamaks kui vabadust.Teadlased-futuroloogid näevad ohtu näljas ja miljöö roiskumises, kirjanikud on hoiatanud vaimse miljöö roiskumise ja indiviidi alandamise eest,nähes tänapäeva sündmusi ette juba aastakümneid tagasi.

Aastal 1919 peeti Kopenhaagenis esimene Põhjamaade kirjanike kongress. Eesti poolt võttis sellest ainsa kirjanikuna osa Gustav Suits. Edvard Vilde ,kes suurema osa oma pagulasajast oli veetnud Kopenhaagenis ja kirjutanud siin rea oma tähtsamaid teoseid, viibis nüüdki siin Eesti Teadetebüroo juhatajana, aga temast kui kirjanikust ei olnud Taani Kirjanikeliit teadlik. Suits esines paari sõnavõtuga, tutvustades eesti kirjanduse ja parajasti sõjakeerises oleva noore vabariigi olukorda. Maailmakuulus norra kirjanik Johan Bojer oli väga imestunud, et ka eestlastel on algupärast kirjandust.

Suitsu artiklite ja Taani ajalehteede andmeid kasutades annab Salu ülevaate sellest Põhjamaade kirjanduselu esimesest pidulikust suursündmusest, millest osa võttis hulk kirjanikke ja teisi vaimsete alade esindajaid. Kõnede toon oli tähelepandavalt optimistlik ja idealistlik. "Kirjaniku missioon on midagi kõrget ja jumalikku .. Rahva kirjanikud on tema vaimse varanduse valitsejad, tema hinge kandjad... Enneköike on nad rahvuse kõige kallima pühaduse, ta K e e l e templivalvurid". Aga kongressi kavas olid ka praktilised küsimused: raamatukogud, tõlkimine, autorikaitse jm.

Esseede kogus "Utoopia ja futuroloogia" on suured ained kokku surutud (küllap majandusliket põhjustel) kitsasse ruumi. Teos tundub kohati materjalikoguna, mis ootab laiendamist. Aga õnneks on siiski võimalik olnud illustreerida ülevaateid iseloomustavate teoste sisujutustustega ja tsitaatidega. Teatavad liigid ja probleemid on seega saanud välis- ja sisevalgustuse.

See raamat peaks äratama huvi kirjanduse vastu. Teistes kirjandustes on esseistikal palju silmapaistvam kohti kui meie omas. Noores ladinaameerika kirjanduses on see koguni olnud ettevalmistuseks ilukirjandusele.

HELMI ELLER

Kõmuteos: Stalin oli noores eas spioon Inglismaal

LONDO N(EPL) — Noor Stalin olevat teinud mitmel korral salajasi külaskäige Inglismaale ja seda venelaste salaagendina. Sellekohaseid andmeid tuuakse ära raamatus, mis ilmus äsja Inglismaal. Tulevane punase Venemaa diktaator ja Kremli sovjetivõimu tippterrorist,sel ajal oma varaseis 30-ndais eluaastais, nimetanud ennast Josef Georgiks ning liikunud ringi tolleaegses Londoni revolutsionääride lokaalides ja peidupaikades Sohos. Josef Stalin, varjunimega "Georg", käitunud Londonis viibides praalivalt upsaka vähemat kasvu mehena, ent teda ümbritsenud tol kordadel ka mingi salapärasuse hõng, millisest müstilisest "loorist" polnud kerge läbi näha, selgitab raamatu autor.

Edasi leiab raamatu autor: Josef Georgiks nimetatud noor Stalin näis ja võis tegelikult olla venelaste topeltagendiks — tegutsedes niihästi Vene tsaarivalitsuse salapolitsei agendina tsarismi teenistuse, kui ka samaaegselt revolutsionäärsete bolshevike kasuks, märgib Richard Deacon oma raamatus "A History of the Russian Secret Service" (Muller'i kiejastus; illustreeritud, hind 5.80 naela).

R. Deaconi arvates ja selgitusel olevat ka Stalin olnud üks "juhtivaid tegelasi" ehk "esikkuju" nii-kutsutud anarhistide poolt organiseeritud ning teostatud hinnalist väärislkivide röövimisloos, mis tekitas kuulsa tänavalahingu sissemurdjate ja Londoni korravalvurite vahel a. 1911, mida tuntakse "Siege of Sidney Street" nimetuse all. Riisujate jõuk piirati sisse politsei ja shoti kaardiväelaste poolt. Lahing Londoni tänavail kestis tervelt 5 tundi. Tulevahetust gangsteritega jälgis isiklikult tookordne Briti siseminister (Home Secretary) Winston Churshill, kes juhtus olema parajasti teel ooperietendusele ja viibis kohal õhtuülikonnas ja kõrge torukübaraga.

Maja, kus väärisesemete röövlid varju otsisid ning vastutulistasid,sütitis viimaks põlema ja jõuk oli löpuks sunnitud alistuma. Kuid mõned neist olevat jäänud kaduma... Mis omakorda heidab sündmusele Londonis müstilist varju.

Raamat koosneb 568-st leheküljest ja sisaldab rohkelt huvitavat materjali venelaste salapolitsei konspiratiivsest tegevusest ja võtetest, muu hulgas kaasa arvatud ka viimase Vene tsaari Nikolai II ja kogu Romanovite perekonna hukkamise Siberi linnakeses Jekatereinburgis 16. juulil a. 1918. ja sellega seoses olevaist üksikasjust.

KPN

Leinateateid

Torontos suri 9. augustil Nikolai Tutt.

Hiiumaal suri 17. augustil August Palm, sünd. 16. juulil 1890 Hiiumaal.

Batleys, Inglismaal, suri 31. juulil Ferdinand Soldner, sünd. 29. mail 1902 Peterburgis.

Liberaalide kongressile

Kuuvahetusel toimus Helsingis Liberaalse ja Radikaalse Nooruse Maailmaliidu (WFLRY) erakordne konverents, kus m.h. oli oodata ka maailmaorganisatsiooni vahekorrad eksiilliberaalidega — liikumas on olnud nimelt jõud eksiilide eemaldamiseks, milline rünnak on aga siiski vaibunud, m.h. rootsi noorliberaalide toetusel eksiilidele.

Eesti Liberaaldemokraatliku Koondise delegatsioon Helsingis kuuluvad Andres Küng, Ülo Ignats ja Raivo Randes.

Tänavu möödub muide liberaalse maailmaunioon asutamisest 25 aastat. Juubelit tähistatakse septembri lõpus (28. sept.-1. okt.) Pariisis, kus Eesti Liberaaldemokraatlikku Koondist esindab Aleksander Terras.

NELSON Berliini?

LONDON (EPL) — Briti ajaloolane Norman Longmate on avaldanud uurimuse, milles ta jutustab, mis Hitler ja tema kaaslased kavatsesid teha Inglismaaga, kui neil õnnestunuks seda vallutada. M.h. väidab autor, et Hitler tahtis Londonist sõjatrofeena ära tuua Nelsoni mälestussammast ja seda püstitada uuesti Berliinis.

Nagu Longmate märgib, kavatsesid natsid endale elu Inglismaal mugavaks ja meeldivaks kujundada. Briti televisioon valmistab tema raamatu alusel (If Britain Had Fallen, Kui Inglismaa oleks langenud) erilist dokumentaalprogrammi.

Raamatus tuuakse ära ka plaanid Briti kuningaperekonna põgenemise ja eksiili asumise kohta juhul, kui sakslastel õnnestunuks invasioon. Chuchilli kava järele oleks kuningas ja valitsus asunud Kanadasse, et juhtida mereväe ja vastupanuliikumise operatsioone sealt. (EPL/KP).

Lugeja kirjutab

GÖTEBORGI ÜLIÕPILASKOND JA EESTI EMAKEEL

Suvise äraoleku tõttu on vastus veidi hilinenud, kuid pean vajalikuks vastata Mart Maandi väitele, mis ilmus Teie lgp. lehes, et Eesti Üliõpilaskond Göteborgis ei tarvita eesti keelt.

Olen tegelenud alates 1968 Eesti üliõpilaskonnaga Göteborgis ja tunnen seega olukorda paremini kui Mart Maandi. Leian, et see väide, millega Mart Maandi esines, on täielikult vale, sest Eesti Üliõpilaskond Göteborgis põhiliseks keeleks on eesti ja mitte rootsi keel.

Muidugi on keeleoskus meie noortel halvenenud siin Rootsis elamise tõttu, kuid ma ei usu, et noored Göteborgis tarvitaksid rohkem võõrast keelt kui noored mujal Rootsis. Göteborgi eesti noored tunnevad suurt huvi oma emakeele vastu ja 1972 kevadsemestril algasid eesti keele kursused just Eest üÜliõpilaskond Göteborgis algatusel.

MARET KINDEL
EÜG juhatuse liige

Valga linn aastal 2000

Okupatsiooniajakirjandus Eestis käsitleb Valga linna tulevikku,kusjuures selgub, et linnaplaanides on ette nähtud Valga ja lätipoolse Valka elanike arvu tõstmine sajandivahetuseks 30.000-le. Eesti ja läti arhitektid planeerivat praegu kolme- ja viiekorruselisi hooneid.

Tallinna-Riia maantee viidavat linnast mööda teevõrgu muutmisel, Pedeli jõgi tulevat süvendamisele nii, et seal paadiga saaks sõita ja supelrandu luua. Ei selgu, kui palju on linnas praegu elanikke. Plaanid ilmselt viitavad suurenevale "immigratsioonile" väljaspoolt.

Muidugi toimus lätipoolses Valkas juulikuus Läti laulupidude 100-aastn juubeli tähistamine, kus viibisid ka eesti koorid Valgast ja Olepäält.

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

Eestlased on ainuke vähemus Rootsis, kel on kaks korda nädalas ilmuv informatsiooni- ja uudisteleht päevaajakirjanduse tüübist, eestluse häälekandja

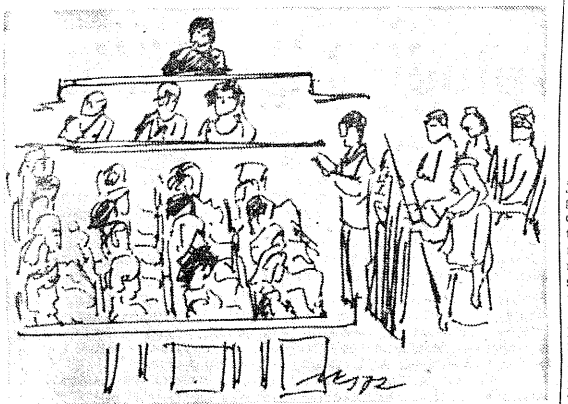
EESTI PÄEVA-LEHT

Seda eelist on eesti rahvusgrupil põhjust hoida üldise kogunemisega tellijaskonda. Rootsi ajakirjandusel on rasked ajad ja neile antakse riiklikku abi. Eesti ajalehte ei aita aga keegi muu kui eestlased ise. Seepärast on oluline, et

kõik eestlased on eesti ajalehe TELLIJAD

Helistage EPL talitusele tel. 08/21 84 46. Paneme Teile ajalehe käima. Või tellige otse kõikidest postiasutustest Rootsis ja Skandinaavias.

This is America

Istung Greensboro kohtus. (Joonis E. Köks).

GREENSBOBO (EPL) Siin linnas on kohtuistang. Kuigi mitte just tavaline kohtupidamine, vaid niisugune, kus võetakse 58 inimest vastu Ameerika Ühendriikide kodakondsusesse. Ja see on väärikas ning pidulik toiming: pealtvaatjaid on küll enam kui sada, kohtualuste omakesed, sõbrad ja tuttavad ning võibolla ka tööandjad ja neid hoiatatakse enne istungi algust, et see on ikkagi päris ametlik kohtuistung mida kuidagimoodi segada ei tohi ja kus ei tohi ka mitte filmida ega fotograferida.

Valgete kinnastega gaidid on Ühendriikide ja osariigi lippude juures auvalves ja kõik on väga pidulik ja pühalik. Ja kui pool tundi on oodatud, siis sammuvad kõik viiskümmend kaheksa kohturuumi ja neil on rinda kinnitet punavalged lilied kenasti seotud sinise lindikesega.

Nad istuvad kohtuniku puldi ette valmispandud toolidele ja kui ülmub peakohtunik Tema Auväärsus Eugene A. Gordon kohtu liikmete eesotsas siis sekretär hõikab kõva häälega, et kõik tõusku püsti, mida me teemegi, ja siis loeb sekretär protokollist, et need ja need isikud taolevad USA kodakondsust ja et komitee ses ja ses koosseisus on nende taotlusi ja nende käitumist proovinud ning paneb auväärsesele kohtule ette nende taotlusele vastu tulla.

Selgitusi tuleb veel komitee liikmeilt, ja siis teatab kohtunik, et iga tooli kõrval on kotike kingitustega kodakondsuse aspirantidele ja siis tekib silmapilguks kohtusaali paberikrabin, sest kotid tehakse lahti ja vaadatakse sinna sisse. Hiljem selgub, et iga uus kodanik saab kingiks Ameerika lipukese, pilbli, vihiku eeskirjadega kodanikukohustuse suhtes, Iseseisvuse Deklaratsiooni, Vihiku "A. Welcome to USA Citizenship", "The American Patriots Handbook" ja "Woodman of the World" mis sisaldab kõikide Ameerika presidentide pildid ja elulood kusjuures praeguse presidendi Richard Nixoni oma on lahtiselt juurde lisatud. Kõik need kingitused tulevad mitmesuguste organisatsioonide poolt nagu The Woman sClub, The Daughters of American Revolution ja Charity League of Greensboro.

Aga kohus läheb edasi — kohtunik käsib kõigil püsti tõusta ja loeb ette kodanikuvande, mida aspirandid lausehaaval kordavad ja see on just see kõige tähtsam silmapilk mis siiski kõigile omamoodi mõjub. Selle järele tuleb ette mrs. Ruth Ann Millikin ja laulab klaveri saatel ilusa häälega "The Battle Hymn of the Republic" (Vabariigi lahinguhümn) ja "The Star Spangled Banner" (Tähekangas — Ameerika lipulaul) ja siis tahabki peakohtuni istungit lõpetada, kuid sekretär vehib paberitegaa ja palub juba kohtualustele kodakondsusetunnistused välja jagada.

See väike inimlik eksitus kergendab pisut pidulikku kohtumeeleolu ja sekretär kutsub kõik ilusti tähestiku järele tunnistuse järele ja selleks istungiks tehtud programmilehelt näeb ka kõikide värskete kodanikkude päritolumaa nimetuse.

Selle järele on neid Norrast 1, Kuubast 7, Iraakist 1, Korea t 3, Inglismaalt 11, Hiinast 6, Saksast 7, Türgist 1, Panamast 1, Kanadast 3, Ungarist 2, Kreekast 4, Vietnamist 2, Venezuelast 1, Filipiinidelt 1, Egiptusest 3, Schweizist 1, Tsehhist 1, Iraanist 1, Indiast 2 ja Eestist 1.

Kodakondsuse tunnistusel on märkus, et seda ei tohi pildistada ega paljundada ega kokku murda ega postiga saata, vaid peab vajaduse korral alati isiklikult kohale toimetama. Nüüd on kohtuistung läbi saamas ja üks Greensboro linnanõunik soovib uutele kodanikele Greensboro linna nimel õnne.

Kõik tõusevad püsti "court crieri" (kohtukarjuja) hüüde peale, peakohtunik ja teised kohtu liikmed sammuvad välja ja kordidoris saavad kõik jälle kokku ning soovivad uutele kodanikele õnne.

Meid on siin kolm eestlast — üks neist värske Ameerika kondalk — ja me pühitseme seda asja pidulikuma lõuna söömisega. Meenutan kui tuimametlikult saab Rootsi kodanikuks — mulle vastatakse, et see on küll Ameerika ühiskonnale nii sisse jäänud sest ajast alates, kui ned siin mandril alles väga vähe oli ja mil igat juurdetulijat suure röömu ja südamlikkusega vastu võeti.

JUURDUMINE VÕÕRSIL kristliku arutlusteemana

Juhtteemaks: "Küsi teed" toimus Göteborgis 9.-13. augustini s.a. esimene ülerootsiline üldkristlik kokkutulek G 72. Osavõtjate arv ulatus 2500-le, sellest ca 800 õpetajat. Kava oli laiahaardeline, päevad tegevusrohked, võimaldades siiski ka isiklikke kontakte olukordade valgustamiseks. Eriti viimane oli oluline, näit. pagulaste, sisserändajate, või nagu kongress hiljem omaks võttis, Rootsis paiknevate minoriteetide seisukohast lähtudes.

Kongressi tegevus oli jaotatud nelja sektsiooni. Viimased omakorda gruppidesse. Grupid koosnesid 20-22 osavõtjast. Meie kui pagulasminoriteedi seisukohast lähedasem ja tõenäoliselt ka olulisem oli võibolla kolmanda sektsiooni tegevus. Tolle sektsiooni juhtlauseks oli: "Juurtekinnitamine, kasvamine vööras mullas".

Sektsiooni raamides töötavate gruppide tähtmõiste moodustas sõna "minoriteet". Leiti nimelt, et see on õigem ja sobivaim mõisteist- välismaalane, sisserändaja, haarates oma tähendusse igatlaadseid Rootsis viibivaid vähemusrahvuste koondisi. Samuti oldi arvamisel, et sõna "sobimine" rootsi ühiskonda ei ole eriti soovitatav tarvitada, meenutades vähemusrahvuste gruppidele teatud kaudset survet loobumiseks oma etnilisest omapärast.

Ka on ju öieti "sobimine" rootsi ühiskonda kahepoolne protsess, miilime hõimab niihästi sisserändajaid kui ka rootslasi. Kehtib ju tänapäeval üldiselt arusaamine, et etniline iseteadvus, oma rahvuspärasuse austamine, on kasuks ühiskonnale, kuhu sisserändajad kavatsevad luua enestele uue eluaseme.

Võimaluste piirides peeti vajalikuks minoriteetidele emakeelsete koolide asutamist.

Kuna aga sageli majanduslik kui puhtpraktiline, tehniline külg tekitab raskusi selleks, siis vähemalt praegu eksisteerivate etniliste vähemusrahvuste koolide oma tegevuse jatkamiseks majanduslike kui ka muude tarvisminevate eelduste loomisega. Nende tähtsus kultuuripärandi või usulise identsuse vahendajana on üldiselt aksepteeritav positiivne mõjutegurina.

Emakeele tähtsus lapse intellektuaalses ja tundelisuse arengus on tänapäeval üldiselt tunnustatud. Seevastu tähendab sõna "poolkeelsus" olukorda, kus uus keel on sunnitud lapsele peale enne kui emakeel on saanud vahendiks oma tunnete ning mõtete väljendamisel.

Võib juhtuda, et vanemate eetilliste ja usuliste mõistete normistik satub vastuollu rootsi põhikoolis antava arusaamisega, normistikuga. Taoline olukord võib veelgi teravdada põlvkondade omavahelisi vastolusid. Eriti on karta seda usulise kasvatuse alal. Siin tuleks koolidel arvestada erinevate väärtushinnangutega.

Sageli on kirikus tavaks vaadelda vähemusrahvuste keelt jumalateenistusil ning hingehoiutöös hädaolukorrast tingitud mööduva üleminekunähtusena. Kuid kirikliku elu rootsistamine peaks väljakasvama nii üksikisikju kui ka kogu vähemusrahvuse grupi vajadusest selleks.

Minoriteetidele peaks seepärast kindlustatama jumalateenistusi ja hingehoiutööd nende oma emakeeles. Samuti peaks võimaldatama jumalateenistusi ka Rootsi raadios kaugelt suuremal määral minoriteetidele nende emakeeles kui siiani.

Peaks olema samuti päevaselge, et riiklik majanduslik abi, n.n. pressitoetus, kehtib ka minoriteetide päevavuudislikule ajakirjandusele nende emakeeles.

Vastastikune kontakt rootsi ühiskondlike organite ja vastavate vähemusrahvuste organisatsioonide vahel üksteise mõistmiseks peaks paremaks muutuma. Eriti üldriiklikul pinnal.

Sisserändajad, kes kuuluvad rootsi riigikirikusse, kuid ei ole Rootsi kodanikud, peaksid saama valimis- kui valitatavusõiguse kiriklikel valimistel.

Usulise tegevuse eest minoriteetide hulgas ning nende heaks on, arvestades vajadusi, vähe hoolitsetud. Abi selleks võimaldavad üksnes sügavale ulatuvad reformid majandusliikkude toetustena minoriteetide kirikutele.

Mõiste "sisserändajate kirikud" peaks asendatama nimetusega "minoriteetkirikud". Siis kaoksid ka need argumendid, millistega mängelemine võimaldas n.n. Balti kirikuid jätta sellegi vähese riikliku toetuseta, milline möödunud aastal esmakordselt jagati Sisserännu-ameti kaudu sisserändajate kirikutele.

Eelpool mainitud soov ja nõue sektsiooni aruandes oli nähtavasti mõningatele niivõrd tuldkardetav ja hädaohtlik, et peeti vajalikuks taotella selle kõrvaldamist sektsiooni aruandest. Ning seda varjatud teel — nimelt kirjaliku muudatusettepaneku esitamisega sektsiooni sekretariaadile: kustutada mainitud ettepanek aruandest, kuna see kuulub juba iseenesest üldise minoriteetide küsimuse hulka. Hääletusel sektsiooni koosolekul jäi esitatud muudatusettepanek siiski vähemusse. Niisamuti ei puudutatud seda enam ka plenaarkoosolekul. Nii jäigi mainitud ettepanek aruandesse. Päämiselt tänu eestlasist vähemusrahvus-esindajate selgitustööle kongressil.

Aktiivne proselüütiline tegevus vähemusrahvuste hulgas usulisel alal ei ole soovitatav. Leiti samuti, et kirikud võiksid kergendada vähemusrahvuste ühistegevust mitmel viisil, näit. n.n. perekondliku puhkusega, pedagoogilise ning kultuurilise tegevusega laagrites.

Lõpuks leiti, et sisserännamaad peaksid koordineerima oma tegevuse väljarännumaade vastavate organitega sisse- ja väljarännu õiglasemaks ning humaansemaks lahendamiseks üheskoos.

Sektsiooni- ja plenaarkoosolekute seisukohad ja ettepanekud on esmajoones mõeldud Rootsi Oikumeenilisele Ametile. Viimane omakorda moodustaks vastavad tööorganid immigratsiooni- ja minoriteetide küsimustes.

Kongress andis uusi impulsse; samuti aitas kaasa sisserändajate olukordade paremaks mõistmiseks rootslaste hulgas. Vähemalt kirikurahva hulgas, kes püüavad läheneda sisserändajate probleemidele arusaamisega. Mõtteks oli ju, et kongressi tööotulemused kanduksid kohapäälsete kirikutegelaste kaudu tegelikku ellu.

Lõpuks. Ükskõik kuidas meie ka sisserändajaid nimetame. Ükskõik millal nad on saabunud Rootsi. Nad enamuses, tõenäoliselt, igatsevad tagasi koju, oma esivanemate maale. Võibolla mitte alati teadlikult, sõnus väljendatuina. Leidub paljutki, millinе kodus on vastuvõetamatu, vihkamisväärt, eriti aga poliitilistele põgenikile. Ükski ei lõika aga oma juuri kodumaa mullast valuta. Loomulik kuuluvustunne, päevaselge kohuõigus on puuduseks, mida nad kunagu enam ei saa läbielada. Nad on sageli võõrad oma uuel kodumaal, eriti vanem põlv. Mõningate aastate möödumisel ka omal esiisade kodumaal. Paljudki sisserändajad leiavad lõpuks, et kahe kodumaa asemel ei ole neil ühtki õiget. See on hind, mida nad maksavad igapäevase leiva või vabaduse eest, enestele ja oma lastele.

VELLO PIIRSALU

Tallinnas ostetakse tagasi vanu TV-sid

Venekeelne Sovjetskaja Estonia on ainus Eestis ilmuv ajaleht, mis toob mõnel määral ära ka igapäevaseid olustikuteateid. Rahva Hääles ja teistes lehtedes, milliseid välismaal saab tellida, ei avaldada jooksva elu sündmusi eriti palju.

Seepärast annab Sovjetskaja Estonia oma viimase leheküljega üsna hea pildi meile tundmatutest faktidest tänapäeva Eestis. Näiteks avaldati 10. augusti numbris reportaazh vananenud televiisorite saatusest Tallinnas. Seniajani ei olnud Eestis võimalik vanu ja rikkis televiisoreid müüa.

Paari kuu eest aga avaldati määrus, mille kohaselt kodanikelt ostetakse tagasi nende vanad televisoorid. Tasu on muidugi väike ja oleneb täielikult aparaadi vanusest ja olukorrast. Tallinnas avati kahes müügikohas vanade televiisorite tagasiosmise punktid.

Müüja aga ei saa aparaadi eest raha, vaid kirjaliku tõendi hinnatud väärtuse kohta. Uue televiisori ostul saab ta vastavat hinnaalandust.

Andes ülevaate televiisorite tagasiostu kohta, märgib Sovjetskaja Estonia, et juba kümmekond minutit enne kaupluseuste avamist oli Uuel tänaval soliidne järjekord, kus kodanikud oma vanade aparaatidega cotasid tehingute algust.

Päeva kestel tuuakse vastuvõtupunktidesse keskmiselt peolsada aparaati. Enne vastuvõtmist aga toimub põhjalik ülevaatus vastavate erialaste poolt. Reportaazhist selgub, et kodanikud toovad kõige enam tagasi televiisoried tüüpidest Ekraan, Rekord, Tempo ja Lipp. Nimetatakse tallinlast Ervin Vahtramäed, kes pärast kaheksa-aastast tarvitamist tõi ostupunkti oma Rekord-tüübist televiisori, kuna ta oma pojalt saab värvi-TV.

Sovjetskaja Estonia märgib, et vanad aparaadid on enamasti tälesti korras, kuid sellele vaatamata tahetakse uusi ja veelgi paremaid televiisoried. Parimateks televiisoriteks pectakse Eestis modelle nimedega Horisont, Berjozka, Krimm ja Elektron.

Paari kuu jooksul on televiisorite vahetuspunkti toodud enam kui 1600 aparaati, nendib ajalehtl. (KE/JA)

Balleriin Tshehhist Jäi USA-sse

LOS ANGELES — Tshehhi rahvuslik balletitrupp on Californias ringreisil. Priimaballeriin Balentina Kudrnovska ei soovi enam Ühendriikidest lahkuda.

Kalifornia seaduste järele saaks ta immigrandiseisuse kui ta abielluks ameeriklasega. Valentina Kudrnovska pani ühte kohalikku ajalehte abielukuulutuse ja sai sellele 14 vastust. Kelle kasuks balleriin otsus langeb, ei ole teada.

Artikkel Eesti kohta

LONDON (EPL) — Inglise päevaleht The Guardian Manchesterist tõi ära ameerika ajakirjaniku Robert Kaiseri külaskäigu-kirjelduse Eestist. (Mis ka Eesti Päevaleches nr. 60, 9. augustil leidis avaldamist USA ajalehe Washington Posti järele.)

Kaiseri artikli Eestist ja eestlastest on Guardian avaldanud kuuel veerul autori originaal-pealkirjas "Letter from Estonia" (Kiri Eestist) koos kaheveerulise ülesvõttega vana-Tallinna tänavast tänapäeva. (vaade endisele Scheeli panga eest Viru tän. nurgalt Kullassepa tänavale — end. Günteri kosmeetika, rohu- ja värvikaupluse hoone esiküljele).

Artikli autor kirjeldab tabavalt vana Tallinna ja selle miljööstikku südalinnast. Kirjeldus on üldjoontes objektiivne, huvitav ja eestlastele sümpatiseeriv.

50.000 uut sõna aastas

NEW YORK (VES) — UUSI SÕNU tekib inglise keelde niivõrd palju iga aasta, et välismaalasel võib kerkida küsimus, kas seda keelt üldse kunagi jõuab ära õppida. Näit. ainult tehnilisi-keemilisi sõnu tekib aastas juurde 50.000.

Alatasa tekib uusi mõisteid, nagu "vietnamiseerimine", hipide "groovy" jne. Tihti ka sõnade tähendused muutuvad. Hiljuti oli New Yorgis koos 300 ameerika leksikograafi, et koostada uute sõnade sõnastikke täienduseks senistele sõnastikele, Oxford English Dictionary (OED), mis algselt sisaldas 414.000 sõna, sai nüüd 3-köitelise täienduse kokku 50.000 sõnaga. Vastavalt ajavaimule võeti nüüd OED-sse ka vulgaarsed ehk nn. neljatähelised sõnad — niipalju kui neid keelemehed jõudsid koguda. Keskmine haritud inimene kasutab tavaliselt ainult 6000—8000 sõna.

KOITJÄRVE NOORTELE Scoutkåren TALLINN-s Eestimaale stiftelse GÖTEBORG POSTGIRO 528427

Handelstidningen:

Eesti polnud aastal 1939 mingi ala-arenenud maa

GÖTEBORG (EPL) — Handelstidningen avaldas oma 26. augusti-numbris kaks artiklit, mis puudutavad olukorda okup. Eestis. Alex Milits käsitleb oma artiklis töe ja vale vahekordi ja Tarmo Sepp tõdeb, et "Eesti ei olnud mingi alaarenenud maa a. 1939". Khajuks ei ole see HT toimetusliige, kes on vastutav pealkirjade eest, vaevunud artiklite lugemistõttu Eesti asemel on sattunud Läti. "Vad är sanningen om Lettland?" on Alex Militsa artikli pealkirjaks ja Tarmo Sepp artikkel kannab pealkirja "Lettland inget u-land 1939".

HT avaldas 1. sept. öienduse, pidades eksitust lubamatuks. "Aga seevastu ei ole õige, et me ei oska eraldada Baltiriike üksteisest, nagu väidab üks lugejaid," üteldakse öienduses.

Alex Milits märgib ennemuud seda, kuidas rootsi massmeediat toideti varem sovjetivõimude poolt kontrollitud kirjeldustega maast, kus teostatakse "grandioosseid eksperimente" sotsialistliku paradiisi ülesehitamiseks. Kõik katsed kirjeldada nõukogude tegelikkust heideti kõrvale kui "reaktsionäärne emigrantide-propaganda".

Kuid julged mehed, nagu Sinjavski, Daniel, Bukovski, Grigorenko ja Solzhenitsõn on avanud maailmaopinooni silmad, kirjeldades töde ja riskides seega oma vabaduse ja isikliku heaoluga.

— Kui balti põgenikud aastate jooksul püüdsid juhtida maailma tähelepanu sovjetivõimu survele rahvuslikul, kultuurilisel, majanduslikul ja poliitilisel alal siis ei tahetud sellest kui "sovjetivastasest valepropagandast" midagi teada, ütleb Alex Milits. Aga nüüd teab kogu maailm verevalamistest, demonstratsioonidest ja endapõletamistest Leedus, demonstratsioonidest, protestidest ja endapõletamistest Lätis ja protestidest ja lendlehtedest Eestis.

— Loomulikult teeb selline negatiivne lääne-propaganda vene võimud rahutuks ja seetõttu püütakse toita läänelist massmeediat vastupropangadaga. Selleks "mustatöö" tegijaks on n.n. "uudistebüroo" APN.

Äsja distribueeris APN ühe "intervjuu" sovjetieesti laulja Georg Otsaga, kes teadagi sai ülesande KGB-lt näidata rootslastele, millise haruldase arengu on Eesti sooritanud nõukogude-võimu all nii majanduslikult kui ka kultuuriliselt ja kui vilets oli olukord Eestis enne anneksteerimist. Siis oli ta põllumajanduslikult üks alaarenenud maid, keda lääs kasutas oma huvides.

Alex Milits kommenteerib ses seoses: "Pärast a. 1918, mil Eesti löi lahku Venemaast, kaotas ta suure osa oma tööstusturundusest ja oli sunnitud, peamiselt põllumajandussaaduste eksporteerimisel, orienteeruma läände. Selles sektoris võistles 1 milj. eestlast edukalt 3,8 milj. taanlasega."

— APN väidab m.s., et Eesti produktseerib per capita enam elektrienergiat kui Jaapan, USA ja Lääne-Saksamaa. See on rõõmustav, aga faktiks on, et Eestit on, hoolimata sellest, viimasel ajal tabanud mitu elektriransoneerimist. Sest suurem osa elektrienergiat läheb Leningradi.Sinna lähevad ka õlitööstuse produktid. Tähtsaim on, täiendab A. Milits, et Eesti ei ole nagu paljud teised maad, stagneerunud oma ökonoomilises ja kultuurilises arengus viimase aastakümne jooksul.

Kuid kõik objektiivsed faktid osutavad, et Eesti, kui ta oleks saanud vabalt areneda, oleks tõenäoliselt jõudnud hoopis kaugemale. Need edud, mis oleks saavutatud, on takerdunud sovjetiisüsteemi ja plaanimajanduse, poliitilise ja kultuurilise surve tõttu. Ja siiski on elatisstandard Eestis kõrgem kui üheski teises Sovjetivabariigis.

— Opositsioonil N. Liidus on hoopis teissugune vaade kui APN-il Sovjeti heaolule. 19. juulil Moskvas levitatud lendlehes seisab m.h.: "Meie maa omab maailma rikkaimad ressursid ja on maailma teine tööstusjõud. Aga tööliste elatistase on ainult 26-ndal kohal — viimne tööstusmaade hulgas. Meie tööline saab oma palgaga osta 7-12 korda vähem kui ameerika, inglise ja lääne-saksa tööline. Ameerika perekondadest omab 80 prots. oma auto, Inglismaal 60 prots., Lääne-Saksamaal 50 prots. N. Liidus vähem kui 0,1 prots. Võrreldes läänemaadega on pensionid, haiguserahad, invaliidsusepension ning emade-abirahad N. Liidus naeruväärselt madalad. N. Liidus on töölistel, võrreldes läänemaadega, lühim tasuline puhkus. Tööline läänes võib oma tööpäeva-tasu eest osta 2-4 korda rohkem kaupu kui nõukogude-tööline oma palga eest. Meie natsionaalökonoomide arvestuse kohaselt saab sovjetitööline palka umbes 1/3 oma efektiivsest produktiivsusest. Ja sellest kolmandikust tasub meie tööline ka oma maksukohustused."

— Kuhu lähevad kõik rahad? küsitakse lendlehes. Vastus: "Suured summad lähevad relvadeostuks n.n. "vabadusvõitlejaile", toetused diktatuurriikidele, kus antakse N. Liidule baasid (Egiptus, Süüria, Kuuba j.t.), tohutu spioonivõrgu ülalpidamiseks välismaades, "kasulike" välismaalaste äraostuks, Põhja-Vietnami teotamiseks, et see anastaks Lõuna-Vietnami, kasutatakse 3 milj. rubla päevas, Kuubale antakse 1 milj. rubla päevas, Araabia-maadele 1,5 milj. r. päevas... See ei ole sotsialism, kui tööline kuupalgaks on keskmiselt 100 rubla, kuna juhid teenivad mitu tuhat rubla kuus."

— Kas on vaja veel kommentaare? küsib Alex Milits.

*

Tarmo Sepa artikkel samal HT leheküljel — Eesti polnud mingi alaarenenud maa aastal 1939 — on samuti reageeriv APN-i "intervjuule" ja seega Alex Militsa artiklit tõhusalt täiendav. Tarmo Sepp tähendab m.h., et "eestlaste enesetunne ja iseteadvus tugevnes oma iseseisvas riigis eriti a. 1933, kui maailma majanduskriisi järelmõjud taltusid".

— Järgmise seitsme aasta jooksul muutus Eesti väline profiil põhjalikult nagu rahva elatisolukordi. Iseseisvuse viimsel aastal, 1939, oli jõutud Euroopa-mõõtmeis erakordsete saavutusteni.

Seejuures võrdleb artikli autor Eestit Taaniga nii geoloogiliselt kui majanduselu seisukohalt. Edasi tõstab ta esile sotsiaalseid korraldusi, nagu näit. seadusandlusega kindlustatud töökaitset, haiguskindlustust, sotsiaalhooldust, üldist vanaduspensioni jne. Siis koolisüsteem. Tänapäeva Rootsi koolisüsteem meenutab Eesti oma a. 1939. Edasi — paljudel vähemusrahvustel oli oma kultuurautonoomia. Eestis oli 700 avalikku raamatukogu. Olid rahvamajad. Ja kultuuriline aktiivsus oli väga suur.

Tarmo Sepp iseloomustab järgnevalt tööstuse ja põllumajanduse arengut, vaatleb 1939.a. riigieelarvet, mis näitas sissetulekute poolel 107,1 milj. kr., kusjuures otsesed maksud moodustasid 13 milj. kr. Ülejäänud sissetulekud saadi kaudsetest maksudest ja riigiettevõtete tuludest. Väljaminekud moodustasid 106,9 milj.kr. Suurimaks kulupostiks oli 45 milj.kr. mis läks majanduselu korraldamiseks. Teise suurema kuluposti moodustas rahvahariduse ja sotsiaalhoolduse korraldamine.

— Eesti oli õnnelik vabariik, ütleb Tarmo Sepp. — Tehti tähelepandavaid edusamme. Palgad ja ostujõud suurenesid pidevalt kõigis ühiskonnakihtides. Teostati tähtsaid sotsiaalreforme. Kontakt Euroopaga oli eeskujulik.

Tarmo Sepp puudutab põgusalt ka pärastsõjaaegset olukorda. Kõikjal on ilmnenud edu ja areng. Võrdlusi on aga raske teha, sest N. Liidu ametlikku statistikat ei saa uskuda. Propaganda seisukohalt kasutab N. Liit oma statistikas mitmesuguseid indekseid ja ajalisi võrdlusi selleks, et esile tõsta nõukogude-süsteemi hüvesid.

Tarmo Sepp lõpetab oma asjalikku, mitmesuguste võrdluste ja statistikaga rikastatud artikli sõnadega:

— Eesti ei olnud a. 1939 mingi alaarenenud maa, nagu väidetakse nõukogude propagandas. Ja arengutee kuni tänaseni ei ole mingil määral nõukogude-rezhiimi teene.

Mr.

● Göteborgi piirkonnas on kronofogde k.t. nimetatud senine Alingsåsi piirkonna kronofogde sekretär Jaagup Perem.

K. Saarsen pikaks ajaks Kaliforniasse

Karin Saarsen-Karlstedt.

Stockholmist lendas neil päevil Los Angelese, Kaliforniasse, luuletaja-ajakirjanik fil. mag. Karin Saarsen-Karlstedt. Ta jääb USA-sse pikemaks ajaks tööle Kalifornia koolide valitsuse juurde koolilaste hoolekande alal.

Teatavasti on seal praegu käimas suured koolireformid, milletõttu pedagoogilist tööjõudu eriti vajatakse ja hinnatakse. Karin Saarsen jätkab endiselt kaastööd Eesti Päevalehele eestlaste elust USA-s ja m.h. presidendivalimiste meeleoludest. Tal on kavas valmistada uusi kitsasfilme sealsete kaasmaalaste elust ja üritustest, mida tulevikus Stockholmi Eesti Majas loodab näidata. Novembris ilmub Rootsis trükist ka tema neljas luuleraamat.

Surm autogaraazhis

TORONTO (VE) — Sudburis, Kanadas suri esmaspäeval, 28. augustil ootamatult Mihkel Söder, 45 aastat vana. Tema laip leiti öhtul oma maja garaazhist. Tõenäoliselt tabas kadunut südamerabandus. Mihkel Söberit jäid lähemaist omakseist leinama abikaasa ja kaks last.

TASAKAAL VÕIB KIIRELT MUUTUDA N. LIIDU KASUKS

ROOM (VE) — NATO end. peasekretär ja tuntud itaalia diplomaat Manilio Brosio, keda peetakse üheks silmapistvaikmaks läänerikide sõjaliste küsimuste eksperdiks, on veendunud, et venelased ehitavad, vaatamata lähenemisele USA-le SALT-läbirääkimiste kaudu, pidevalt üles oma sõjamasinat, oodates vaid soodsat momenti, mil selle abil saab läänemaailma uutele järeleandmistele sundida.

Brisio nendib, et venelased tõenäoliselt ei kavatse vähemalt lähemas tulevikus läänemaailma rünnata, kuid nad suurendavad oma relvastust läänerikidele surve avaldamiseks. Kui läänerikide riigikaitse peaks nõrgenema ja venelased tunnevad enda sõjalist üleolekut, siis on nad valmis ka ründama.

Kui itaalia diplomaadilt küsiti, kas N. Liit kasutab tehnilisi teadmisi, mis ta saab Ühendriikidega kokkuleppeid sõlmides, oma relvastuse modderniseerimiseks ja täiendamiseks, siis kinnitas Manlio Brosio, et venelased rakendavad kõik tehnilised uuendused relvastuse tugevdamiseks N. Liidu juhtkond võib kommunistliku valitsussüsteemi juures hoida oma rahva elustandardi väga madala ja rakendada kõik tehnilised uuendused ja uued leiutised suures ulatuses relvastusele.

Mis puutub N Liidu relvastusesse, siis on venelased juba ammu selle piiri ületanud, mis neil vajalikuks osutub oma riigi piiride kaitseks.

Moskva eesmärgiks on saavutada relvastuse alal Ühendriikide ees ülekaalu, mis ei võimalda neil mitte ainult oma huvisid kogu maailma ulatuses kaitsta, vaid ka oma tahet teistele peale suruda.

Manlio Brosio arvab, et venelased katsuvad Euroopas vähese riskiga ja väikeste kuludega kätte saada nii palju kui vähegi võimalik, kuna neil on uusi suuri probleeme idapiiril Hiina vastu. Nendele kontsessioonidele, mis nad said Lääne-Saksamaalt vastastikuste kokkulepetega, tahavad nad saada kinnitust planeeritavalt Euroopa julgeolekukonverentsilt.

Kui lääne riigijuhid ei oska oma rahvaste huvisid silmas pidada ja annavad Moskvale järele, siis võib tekkida olukord, kus ameeriklased tõmbavad oma sõjaväed Euroopast tagasi ja venelased jäävad oma diviisidega Lääne-Euroopa lähedusesse, kust nad alati on võimelised lühikese ajaga Lääne-Saksamaad ründama. Brosio arvates on sõjavägede vähendamist ja tagasitõmbamist praktiliselt väga raske teostada.

Tekivad paratamatult küsimused: millised üksused tõmmatakse tagasi? Kuhu nad lähevad? Kuhu jäävad peatuma vene väed, kui inglise ja USA üksused kontinendilt ära viiakse?

Itaalia eksperdi arvates ei ole vene väeosad paremini välja õpetatud ega paremini varustatud kui vastavad inglise ja USA üksused.

Nad teevad aga pidevalt suuri pingutusi, et nende relvastus pidevalt moderniseeruks. Kui läänerriigid ei kanna vajalikke sõjalisi kulutusi, siis võib tekkida olukord, kus vene armee üksused ületavad oma relvastuselt ja ka võitlusvõimelt lääne diviisid.

Eestlased on ainuke vähemus Rootsis, kel on kaks korda nädalas ilmuv informatsiooni- ja uudisteleht päevaajakirjanduse tüübist, eestluse häälekandja

EESTI PÄEVA-LEHT

Seda eelist on eesti rahvusgrupil põhjust hoida üldise kogunemisega tellijaskonda. Rootsi ajakirjandusel on rasked ajad ja neile antakse riiklikku abi. Eesti ajalehte ei aita aga keegi muu kui eestlased ise. Seepärast on oluline, et

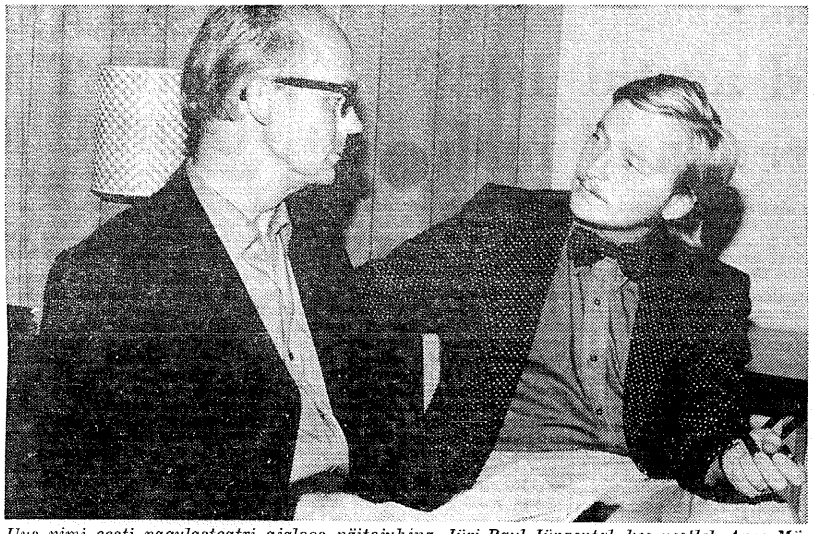
KÕIK EESTLASED ON EESTI AJALEHE TELLIJAD

Helistage EPL talitusele tel. 08/21 84 46. Paneme Teile ajalehe käima. Või tellige otse kõikidest postiasutustest Rootsis ja Skandinaavias.

Kirikute boikoti aktsioon

UTRECHT (EPL) — Kirikute Maailmanõukogu keskkomitee aastakoosolek Hollandis Utrechtis otsustas oma majanduslikud ressursid kohesellt välja tõmmata nendest ettevõtetest, millised on sidemeis Lõuna-Aafrikaga, Namiibiaga (endise Edela-Aafrika), Rhodeesia ja portugali asumaad Mozambique, Angoola ja Guinea-Bissau.

Maailmanõukogu, tagasi tõmmates oma ärilisi investeeringuid umbes 18 miljoni krooni suuruses, märgib, et summad on küllalt väikesed, et mingit praktilist mõju avaldada, kuid bokotiaktsioon tahab olla eeskuju ärimajaks ilmalikele ärihuvidele, et mõjustada neid maid järeleandmistele mustanahalisele elanikkonnale poliitiliselt. Mis puutub maailmanõukogu rahadesse, siis on tegemist nende plaseeringutega mitmesugustesse aktsiatesse, et saada organisatsiooni tegevuseks tulusid. Kirikute maailmanõukogu nõuab ühtlasi USA-lt kohert Lõuna-Vietnami abistamise lõpetamist.

Uus nimi eesti pagulasteatri ajaloos näitejuhina, Jüri Paul Jürgental, kes vestleb Arvo Mägiga tema näidendi "Pärandus" üle, mille esietendus toimub Södra Teatris Pinna Studio lavastusena. (EPL-foto Lepper).

SINIALLIKU LINNAMÄE TÕELINE NIMI

Andekas ja teravmeelne arheoloog Jüri Selirand kodumaal püüab aja kirjas "Keel ja Kirjandus" tulla uue põhistava uurimusega: "Sinialliku linnamäe muistne nimi". Alguses annab S. kaunis objektiivse ülevaate "Sinialliku"-nime saamisloost. Nagu selgub on selle "ristisaks" tuntud eesti amatöör-arheoloog Jaan Jung, kes Õpetatud Eesti Seltsi liikme L. Stiede üleskutset järgides 14. okt.1882 käis uurimas aktuaalsel mäekünkal Sinialliku järve ääres. Oma käigu tulemustest tegi Jung kõigepealt lühikese kokkuvõtte "Sakalas" ja veidi hiljem ilmus temalt kirjutis ÖES-i aastaraamatus (Tartu 1883).

Märkimist väärib, et rahvapärimuses leidus ainsana rahvajutt: siin mäel asunud kunagi sõjalaager ning sealt tulistatud suurtükkidest Viljandi linna! See episood võiks ülimalt tagasi ulatuda Vene-Liivi (Poolar-Rootsi) sõdade ajastusse (1560—1618), kuna rahvamälestuste usaldusväärsus harva küünib rohkem kui 300 aastat tagasi. "Sinimäe-nime andis Jaan Jung 1882 sellele arvatavale linnusele läheduses asuva muistse ohvriallika järgi: "Siniallika", resp. "Sinialliku".

Ekslikult kohandas Jung ühe Läti Henriku kroonikas 1211 mainitud linnustest "Owele" või "Purke" sellele Sinialliku linnamäele, muutes seda oma arvamust hiljem siiski Helme, Karkski või Ruhja kasuks.

Eesti arheoloogid on aastail 1967—1969 uurimuse autori J. Seliranna juhatusel toimetanud Sinialliku linnamäel väljakaevamisi. Nende tulemusena väidab S., too linnus olnud vanem seniarvatust, ta olnud kasutusel juba XI sajandi esimesest poolest kuni XII sajandi keskpaigani. Taoline dateering viib küsimuse juurde, milline oli siis tolle Sinialliku linnuse muistne nimi? Läti Henriku kroonikas, mis käsitab sündmusi XIII sajandi esimesest veerandist, seda nime järjelikult ei leidu. Tõelise nime leidmiseks võtab S. abiks vanima säilinud kaardistiku.

Vanimad kaardid Eesti alade kohta on teatavasti Rootsi võimude poolt aastail 1681—1709 seoses mõisade reduktsiooniga toimetatud maamõõtmise põhjal koostatud mõisa- ja ringkonnakaardid. Kuid õnnelikult säilinud ringkonnakaardil Viljandi ümbruse kohta puuduvad nii külade kui ka üksiktalude nimed Sinialliku järve piirkonnas. Alles 1797 valminud krav L.A. Mellini kaardil, mille kohta prof. L. Leesment 1943 tabavalt tähendas: "On küll ilusais värvides kaart ja kena pääle vaadata, kuid üleni eksitavaid vigu täis!" — sellel kaardil leidub Sinialliku järve kohal "Karrujerw" ning sellest idapool, (ekslikult) tiselepool Viljandi-Riia teed asuv küla kannab "Ohijerwe" nime.

Kuid see on ka ainuke "Ohijerve"-nime esinemine kaardistikus. Poola 1599 revisjonis, samuti hilisemal C.G. Rickeri kaardilehel 1827 puudub see nimi. Sellest hoolimata teeb Selirdand otsustavalt järelduse — "Ohepalu" küla Virumaal, "Ohekotsu" küla ja "Ohekatku" mõisat tugevndavalt kaasa tõmmates: "Ohejärve" olevat vana kohanimi, mis ulatunud tagasi käesoleva aastatuhande algusse, aegadesse, mil praegu Sinialliku nime kandva järve ääres mäekünkal asunud siin aktuaalne linnus.

Too küla olevat aga oma nime saanud selle veekogu järgi, mille ääres ta paiknes ja mitte vastupidi. Järjelikult kutsutud praegust Sinialliku järve minevikus Ohejärveks, millele osutab ka krahv Mellini kaardil seisev nimi Karrujerw. Nimi "Ohtla" esineb S. järgi veel Viljandi mõisa 1858 revisjonis. S. lõppjäreldus on: Sinialliku linnust kutsutud muiste "Ohejärve" linnuseks ning see tulenevat sõnast "oht", mis L. Kettuse järgi (Etymol. Unters., lk. 89) tähendanud "karu" — seega "Karulinnus"! Vahest ütlevad meie keeleteadlased oma lõpp-otsuse taolise arheoloogilise "etymoloogia" kohta. Siinkohal olgu vaid vihjatud tõenäolisemlae võimalusele linnusenimeks: "oht" — "ohu" Linnusest idapool asuvate asulate elanikud põgeensid "Ohujärve" linnusesse varjule sõja-ohu eest. Muidugi oli suurimaks ohustajaks 11. —12. sajandeil Pihkva-vene "karu" idast ja kagust. Nii et "Karu" oli tõeliselt ka "oht" ja vastupidi.

AR.

Leinateateid

Burlingtonis, Kanadas suri 28.aug. Astrid Rautnik, n-na Veidt, sünd.20. jaan. 1930 Rakveres.

Torontos, Kanadas, suri 24. aug. Johannes Kruusement sünd. 14. jaan. 1903 Kosel.

Torontos suri 25. aug. Pauline Tursk, sünd. 4. dets. 1832 Harjumaal.

Sudburys, Kanadas, suri Aksel Palgi, aktiivne Eesti Lut. kog. liige.

Sudburys suri 28. aug. Mihkel Sõber, 45 aastat vana.

Tallinnas suri 22. juulil Lembit Jõhvikas, sünd. 22. nov. 1907 Tallinnas.

Emmastes, Eestis, suri augustis 82.a. vanuses August Palm, end. Holberg.

Uus lavastaja Pinna Studios

Pärast suvevaheaega kogunesid Pinna Studio liikmed reedel 1. sept. Rootsi Eesti Esinduse ruumidesse, et jälkata tööd. Lavastamiscle tuleb sedapuhku Arvo Mägi näidend "Pärandus", mille esietendus on 13.novembril Södra Teatris.

Autor, kes oli ka kohal, iseloomustas näidendit järgmiselt: — Lavateos põhjeneb psühholoogilisele intriigile, Grupp inimesi — sama perekonna liikmed — seatakse ootamatult väljavaate ette, soorhada julge sotsiaalne hüpe, "saada haljale oksale". Kuna pole teada, missugusele perekonnaliikmele valik langeb, siis tekivad perekonnas intriigid, tülid ja partnerite vahetamised. Tegevus toimub kaasajas.

Lavastajana toimib sel korral uus nimi eesti pagulasteatri ajaloos. Kui aga tähendada, et Jüri Paul Jürgenthal on Signe Pinna poeg ja Paul Pinna tütrepoeg, siis on suhe eesti teatri ajalooga selge.

Noor lavastaja õpib viimast aastat Kalle Flygare teatrikoolis, erihuviga just teatripedagoogika ja lavastamise suunas. Samal ajal õpib ta viimast aastat Stockholmi Ülikoolis kunstiajalugu, teatriajalugu ja usundiajalugu. Jüri Jürgenthal on kaasas osalisena kahes praegu sissemängitavas juures rootsi televisooni-seerias (üks neist on Strindbergi, "Inferno"). Kuna Signe Pinnal on "Päranduses" tähtis osa mängida, siis tundis noor lavastaja juhtuse sobivaks debüteerida iseseisvalt lavastajana pagulasteatris.

Käesoleva lavastus on Pinna Studiole viies varasemad: S. Ekbaumi "Vöörasema", I. Külveti "Sild üle mere", A. Mägi "Kihlus" ja A. Moori "Vana kell"). Seni on Studio esitanud ainult värskeid algupärandeid ja kavasteb jätkata seda suunda ka tulevikus — kui sobivaid algupärandeid leidub. Studio poolt esmakordselt esiiatud näidenditest on mitmed hiljem lavastatud eesti teatrite poolt teistel mandritel.

Pinna Studio järjekordses lavasses on tegelasteks loomulikult näitlejad studio "vanast kaardiväest"

— Signe Pinna, Jussi Romot ja Roman Väli.

Samuti aitab lavastusele kaasa eteütlejana Leelia Seensalu, Stockholmi teatripublikule on tuttavad ka Siiri Kriisa ja Siiri Kuldkepp. Esmakordselt Studio lavastuses teevad kaasa — varem teatrilaval esinenud — Karin Holm, Lea Trepp ja Uno Tönissoo. Kokku on näidendis 9 tegelast.

Toimunud lugemisproovil selgus,et näidend sisaldab pingelisi stseene ja põnevust ning ootamata lahendusi. Noor lavastaja leidis, et lavateos pakub võimalusi uudseteks lavaefektideks, mida ta aga esialgu veel ei soovinud lähemalt määritleda.

Lugemisproovile eelnes omavaheline kohvijoomine, mille puhul vahetati suviseid muljeid.

● Kuni miljardi dollari eest teravilja ostab N. Vene lähema 12 kuu jooksul USA-st, teatab põllutööministeerium venelastele vilja müümise asjus senini peetud läbirääkimiste põhjal. N. Venes on oodata halba l'''kust juba teist aastat.

†

Kallist

Alide Faltis't

* 9. 8. 1910 Nõva vallas
† 1. 9. 1972 Göteborgis

mälestavad sügavas leinas

ABIKAASA

TÜTRED ja POEG perekondadega

EMA ja VEND

Matusetalitus toimub laupäeval 9 sept. kl. 14.30 St. Sigfridi kabelis Kvibergi kalmistul.

†

Armast koguduse liiget

Alide Faltis't

mälestab

GÖTEBORGI SMYRNA NELIPÜHIKOGUDUS

"Ja midagi neetud ei ole enam ja Jumala ja Talle aujärg on siis seal, ja tema sulased teenivad teda". (Ilm. 22:3).

†

Ootamatu surma läbi lahkunud

Anton Univer'i

mälestavad leinas

HELMI
TOMAS
ALIISE
ALBERT
ENDEL
LINDA

Puhka Issanda rahus!

†

Head sõpra

Anton Univer'i

mälestavad perekonnad

PALMISTE
OLEP

Südamlik tänu sõpradele ja tuttavaile, kes meie armsa lendurkapten

Jüri Ots'a

matusetalitusest rohkearvuliselt osa võtsid ja meid meie leinas lohutasid. Eriti täname õp. E. Köppu, EÜS-i ja lennuväelasi, kes väärikalt saatsid teda ta viimsel teekonnal.

ANNIE SANDBERG
PEREKONNAD PUIDE ja JOHANNES SEPP

Vara lahkunud unustamata armast abikaasat

Johann Koger'it

mälestavad leinas tema esimesel surma aastapäeval 12. sept.

HILDA
TÜTAR PEREGA

Kuidas araabia ekstremistid muutsid OM-i veresaunaks...

Kuidas õieti algas veredraama Münchenis? Teisipäeva varahommikul tungisid automaatrelvadega varustatud araabia ekstremistid Olümpiaküla sisse, ronides üle aia. Neid panid tähele paar postiametnikku, kuid kuna araablased kandsid spordioveralle, siis oletati, et tegemist on treeningul käinud sportlastega. Kell oli siis 5.10. Ekstremistid tungisid sisse Iisraelile kuuluvasse hoonessse ja kui kaks iisraellast neid püüdsid takistada, tulistati nad surnuks.

Osal Iisraeli sportlastest läks korda põgeneda, kokku üheksa aga võeti viie araablase poolt pantvangi, kusjuures nad end barrikadeerisid samasse hoonesse. Ühtlasi tehti saksa võimudele teatavaks, mida araablased soovivad.

Kõigepealt märgiti, et tegemist on palestiina geriljaorganisatsiooniga "Must september" ja pantvangide võitmisega tahetakse Iisraeli valitsust sundida vabastama 250 palestiinlast, kes istuvad mitmesugustes vanglates Iisraelis. Eriti toonitati, et Iisrael Iisrael peab vabastama selle jaapanlase, kes kevadel võttis osa terroriaktsioonist Tel Avivi lennuväljal. Sääl tulistati automaatrelvadest huupi surnuks 27 täiesti süütut isikut. Jaapanlane möisteti oluks ajaks vangi.

Edasi teatasid araablased, et sakslased peavad korraldama nii nendele kui ka pantvangidele transpordi le, kus peab ootama lennuk, mis viib kõik 14 isikut Kairosse. Kui keeldutakse, lastakse vangid maha, teatasid terroristid. Päeva jooksul anti terve rida "viimseid tähtaegu" ja korraldati kokkusaamisi kõrgete saksa esindajatega.

Saksa siseminister Genscher, kes ühtlasi on ka BRD politsei ülemjuhataja, pidas araablastega läbirääkimisi, kusjuures neid püüti veenda vange vabastama. Samuti öeldi, et Lääne-Saksa on neile nõus maksma üksköik kui kõrge summa, kui vaid Iisraeli pantvangid lastakse lahti ja kasvõi asendataks kõrgemate saksa riigiametnikega. Araablased keeldusid.

Muidugi levis kuuldus draamast Olümpiaküla kliiresti ja tekitas tohutut nördimust nii sportlaste hulgas, Lääne-Saksamaal kui ka kogu maailmas. Olümpiaküla piirati täies ulatuses politsei poolt sisse, saadeti kohale soomusautosid, täpsusküttе ja erilise väljaõppe saanud "mässupolitseisid".

Saksa valitsus oli pidevates läbirääkimistes Iisraeli valitsusega ja Olümpiakomitee otsustas mängud ajutiselt katkestada. Juba see on ainulaadne moodsate Olümpiamängude ajaloos. Mängude katkestamist nõudis muuhulgas ka Iisraeli peaminister Golda Meir.

Saksa liidukantsler Brandt saatis läkituse kõikidele Araabia riikide valitsustele ja palus neid avaldada araabia ekstremistidele survet, et need vabastaksid Iisraeli pantvangid. Edastmõistetavalt korraldati ekstra tugev valve kõikidele mängudest osavõtvatele juutidele. Kaasaarvatud USA ujumisfenomeenile Mark Spitzile, kes teatavasti on juudi päritoluga.

Alles hilisõhtul jõuti kokkuleppele, helikopterid pidid toimetama ekstremistid ja pantvangid ühele sõjaväelennuväljale. Sääl pidi ootama Lufthansale kuuluv reisilennuk. Ekstremistid toonitasid veelkordselt, et kui politsei teeb vähimatki katset neid takistada, surmatakse viimne kui pantvang.

Ja lennuväljal toimuski Münchenidraama õudne lõppvaatus. Kõigest hoolimata ei õnnestunud pantvange päästa, nad kõik surmati. Kokku nõudis Müncheni verine Olümpia 18 inimelu.

On selge, et sakslastele on draama kohutavaks hoobiks, sest Münchenis loodeti teha heaks 1936 aastal Berliinis toimunud natsistide propagandaolümpia, mis toimus univormide, preisi saabaste plärtsumise ja rassivihkamise tähe all. Ja Müncheni elanikud omakorda lootsid, et linna head mainet õnnestub taastada, kuna sääl setes ölleкõrtsides öieti sündis natsistlik "ideoloogia" ja sama linn sai hiljem tuntuks konverentsiga, kus läänеriigid Hitlerile maha müüsid Tshehhoslovakkia niinimetatud "Müncheni-vaimus".

Ja 20-nes juubeliolümpia algaski erakordselt soodsas ja pidulikus õhkkonnas, kuss kõik oli perfektneiga viimse kui pisidetailini. Seda teab igaüks, kes vähegi on jälginud TV-st olümpiaraporte. Ka sportlastele endile olid Müncheni mängud inspireerivad, mida ju tõestavad maailmarekordid jooksval lindil peaaegu kõikidel aladel. Juba märgitigi, et München läheb Olümpiamängude ajalukku kõikide aegade kõige perfektsemalt korraldatud ja sõbraliku üritusena — kui sellele kõigele äkki kriipsu peale tõmbas palestiina-ekstremistide kohutav aktsioon. EPL/JA)

Suurim sillaühendus Euroopas—Ölandile

Algus lk. 1

tuhanded on seni sõitnud parvlaevadel Ölandile. Ainuüksi augusti kuul sõitis parvedega üle 20.000 inimest, võib ette kujutada, et see arv mitmekordistub, kui saarele pääseb otse autoga ilma tülikate parvetellimisteta. Ja talvel on sillal omakorda suur tähtsus Ölandi alaliste elanike isoleerituse murdmisele. Neile muutub Kalmari linn ja mander märksa kättesaadavamaks.

— Kuidas olid eeldused suursilla ehitamisel. Eriti mere põhjaolud?

— Sild paigutati selliselt, et ta tuleks kõige lühem. Toimusid põhjalikud põhjauurimised. Kaaluti ka silla asemel tunneli ehitamist, millest aga loobuti, kuna see oleks tulnud kallim. Mis puutub põhjaoludesse, siis mandri poolel on need palju soodsamad kui Ölandi poolel. Sammaste valamisel tuli minna läbi ulatuslike muda- ja liivalademete, et jõude põhjakaljuni. Need on ehitajaile olnud üsna raskeд probleemid. Et neid lahendada on ehitajad tarvitanud tervet abilaevastikku, m.h. ka süvendajaid, mis imesid põhjast ära pehmed kihid.

— Kuidas on laevatamisega nüüdkui sild on ees?

— Laevatamisega ei ole raskusi,kuna rannasõidulaevad võrdlemisi suure tonnazhiga pääsevad 36 meetri kõrgusest ja 80 m laiusest laevatee avausest läbi. Sillale ei ole konstrueeritud tõstetavaid klappe, kuna see segaks liiklust sillal. Laevad, millиste kõrgus ulatub üle 36 meetri, peavad loomulikult sõitma ümber Ölandi saare.

— Kui kaua on ehitustegevus kestnud?

— Silla projekteerimine algas a. 1962 ja a. 1964 oli projekt valmis. Järgmisel aastal alustati tegeliku ehitamisega. Seega on töö käinud ümmarguselt seitse aastat.

— Kas ehitustegevus on käinud ööd- ja päevad?

— Ööd-päevad on tulnud töötada kasutatud valamissüsteemi tõttu. Silda asuti ehitama samaaegselt nii mandri kui saare poolelt. Sealjuures on kasutatud erilist edasinihutatavat alalist valamisseadeldist. Otsad jõudsid kokku sel kevadel.

— Mis juhtub siis, kui mõni laev sõidab vastu alussambaid?

— Et seda vältida, on sambad ka ööseti valgustatud ja varustatud eriliste kaitsetega. Peale selle on aga konstruktsioonil arvestatud õnnetusvõimalustega ja arvestuste kohaselt peab sild ka sellisel juhul vastu. Sild peab eriti vastupidav olema ka selle tõttu, et voolused Kalmari väinas on tugevad ja pealegi tuleb arvestada põhjamaa talveoludega.

— Olete konstrueerinud siin Rootsis ka teisi suursildu?

— Minu töö Statens Vägverketis seisneski just suuremate sillasüsteemide konstrueerimises. Nii on minu poolt konstrueeritud ka Stockholmis uus ehitamiselolev Drottningholmi sild, mis viib Brommast kuningliku lossi juurde. Mõned aastad on juba valmis Rootsi suurim raudkaarsild Tjörnis Rootsi läänerannikku skääride Göteborgi lähedal. Projekteeritud on ka suursild üle Öresundi väina Rootsist Taani, Helsingborgi kokkohal, Küsimus aga on, millal selle projekti teostamisele asutakse, kuna see on riikidevaheline projekt, seega rahvusvaheline probleem, puudutades Läänemere väljapääsu. Pealegi on kaalumisel ka teine alternatiiv, kus sillaühendus ja tunnel läheks Malmöst üle Saltholmeni Kopenhaagenisse. Olen ka selle projekti juures tegev olnud.

Intervjueeris: JUHAN KOKLA

Eesti käsitöö

Algus lk. 1

— Kas arvate, et näitus leiab loodetud tähelepanu?

— Loodame, et leidub nii eestlasi kui ka teisi pealinnas, kes käsitööd hindavad ja seega ka väljapanekute vastu huvi tunnevad. Teame juba mõnevõrra, et huvi leidub ka väljaspool. Alingsåsist ja Eskilstunast on koguni teatatud, et sealsed eestlased kaaluvad bussi üürimist ja ühissõidu korraldamist näitusele. Kuna eestlased väljapoolt pealinna enamuses pole näinud ka uut Eesti Maja, on Naisring soojalt soovitanud ühissõitude korraldamist, lubades omalt poolt külalisi selle külastamisel gi dida ning kui soove on ka muude vaatamisväärsustega tutvustada.

— Kas näituse eesmärgiks on ainult näidata käsitöid või tahate sellega ka propageerida eesti käsitööd?

— See on tõsi. Näituse korraldamine on kulukas ettevõte. Ükskes silmailu rahuldamine ei ole meie eesmärgiks. Tahame tõesti innustada ja õhutada käsitöö-harrastuste levikut. Ja seda kahel põhjusel: käsitöö valmistab selle tegijale alati rõõmu, teiseks võib see olla üsna hea kõrvaltulu allikas, sest maitseka ja omapärase käsitöö järgi on nõudmine väga suur.

On veel olemas ka üks kolmas põhjus: meie noorem põlv saab käsitöö harrastustega rikastada end eesti mustrite-kirjade ja muude rahvapärimuslike väljendite õppimisega — ühesõnaga avastada meie omapära — teha seda endale koduseks ning arendada oma loominguga ja kaasaja oskustes edasi.

Kui asju nii läbimõeldud esitatakse, siis pole muud, kui näitusele ja selle korraldajaile õnne soovida. Loodame, et publikki sinna tee leiab: aadress oli Sandhamnsgatan 1 — Esinduse ruumes ja kuupäev avamiseks 16. september.

TEET

München

Algus lk. 1

draama lõppes õnnelikult, see tähendab "pantvangidel õnnestus põgeneda ja terroristid tabati".

Olümpiakomitee omalt poolt otsustas pärast pikki istungeid, et Müncheni mängud kõigest hoolimata viiakse lõpule, kuigi ametlik lõputseremoonia leiab aset 24 tundi hiljem, s.t. esmaspäeval. Rõhutatakse, et terroristidel ei pea olema seda triumfi, et nad on suutnud suurt rahvusvahelist üritust rööpast välja lüüa. (EPL/JA)

WACL tuleb kokku Mehhikos

NEW YORK (EPL) — Rahvusvaheline Kommunismivastane Liit (WACL) pidas kuuvahetusel oma konverentsi Mexico Citys, kus ülemaailmset Eesti Kesknõukogu esindas Gerhard Buschman Washingtonist.

Liit asutati hulk aastaid tagasi Aasias ja seda võitlusorganisatsiooni toetavad eriti mittekommunistlikud Aasia riigid. Eesti Kesknõukogu esindaja saatmine toimus Kanada Rahvusliku Välisvõitluse Nõukogu ettepanekul.

Head sõpra

Anton Univer'i

mälestavad

PAUL REBANE
perekonnaga
HILLE TRIUMPH

Armast

Anton Univer'i

mälestavad leinas

TAMARA ja LEO

Tuhat tänu kõigile, kes minu armast

Memme

saatsite tema viimasele teekonnale ja tema kalmu ehtisite nii rikkalikult pärgadega ja lilledega. Tuhat tänu õpetajale soojade ja tröösti vate sõnade eest ja tuhat tänu ka Göteborgi laulumeestele, kes nii kaunite lauludega saatsite teele teda, kes alati armastas laulu.

ARNOLD SIRKEL

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Jakobis peajumalat. 10/9 kl. 15, öp. Töldsepp, orelil H. Kiisk, laulur.

BORÅS: Carolis kodumaalt lahkumise 28-nda aastap. jumalat. 10/9 kl. 15, öp. Kodres, laulur.

GÖTEBORG: EELK Gbg ja Lääne-Rootsi kog. piiskoplik jumalat. Kristiines 10/9 kl. 14, peapiiskop K. Veem, orelil PG Strömberg, laululehed. Pärast jumalat. kohvilaud kog. majas, Götg. 15.

JÖNKÖPING: Kristiina kirikus kontsertjumalat. 10/9 kl. 15, Norrköpingi EELK koor J. Äro juhat., orelil A. Randes, jutl. piiskop Danell. Pärast jumalat. kohvilaud kog. majas.

EESTI AP. IÕG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai peakirik, 10/9 kl. 11 liturgia Neitsi Maria sünd. pühal, ülempr. Nael.

GÖTEBORG: Guldhedeni ortodokskirikus õhtuteen. 16/9 kl. 18, liturgia 17/9 kl. 11, preester Poska, ülemdiakon Suursööt.

SOOME ORTODOKSKIRIK

GÖTEBORG: St. Johannese kirikus, Stigbergsliden liturgia 10/9 kl. 13, ülempr. Juhkam.

MÖLNDAL: Y. Rantsi majas 9/9 kl. 17 õhtuteen., õmblusringi ja õpperingi töö algus, ülempr. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgarii, Kungsholmsg. 23, jumalat. 10/9 kl. 16, kohalikud vennad.

STOCKHOLM: Nelipühi Kirik, Bråvallag. 11, 10/9 kl 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat., Saraoja ja Laur, lauluettek. 12/9 kl. 19 kooriharjutus.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, jumalat. 10/9 kl. 15, O. Targama.

ALINGSÅS: 10/9 kl. 11 KFUM ruumes Östra Kyrkog. 8 B jumalat. H. Laur.

BORÅS: Blåbandis, Stjärnsköldsg. 5 jumalat. 10/9 kl. 10, dr. A. Proos.

ESKILSTUNA: Elimis jumalat. 10. sept. kl. 15, O. Loogna.

GÖTEBORG: Blå Bandetis, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 10/9 kl. 11, A. Proos.

GÖTEBORG: Parkgatan 1 jumalat. 9/9 kl. 19 ja 10/9 kl. 15, H. Laur Stockholmist. Pühapäevakool 10/9 kl. 15. Kvibergi kalmistul St. Sigfridi kabelis 9/9 kl. 14.30 õde Faltise matus. 13/9 kl. 18 Jonseredis Kyrkog. 3 B palvus.

HALMSTAD: Bapt.-Kirik, Karl XI Väg 49 jumalat. 12/9 kl. 19, A. Proos.

HELSINGBORG: Slottshagskyrkan, Långvinkelsg. 26, jumalat. 13/9 kl.19, A. Proos.

Kohalik elu

GÖTEBORG

Kontoriruumid

Alates 1. oktoobrist vabanevad Göteborgi Eesti Majas kontoruumid, mis asuvad neljandal korrusel. Asjast huvitatud organisatsioonid võivad eventuaalse üürimise küsimusis pöörduda E. Maja juhatuse poole.

GÖTEBORG

Abiks Koitjärvele!

Kuigi Koitjärve spordiväljakul on masinad oma töö lõpetanud, on siiski veel palju tööd teha käte jõul. Ja seetõttu kutsub TLSS juhatus kõiki noori ja vanu, naisi ja mehi kaasa aitama Koitjärvel laupäeval, 16.sept. ja pühapäeval, 17. sept. Tööd leidub kõigile. Toitlustamist püütakse lahendada ühiselt. Ja muidugi ei puudu ka kuum saun pärast tööd. Juhatus ütleb kõigile teretulemast.

STOCKHOLM

Eesti keele kursus

Eesti keele kursus Stokholmi Eesti Gümnaasiumi juures algab esmaspäeval 11. septembril kell 18.00.Koht: Tulegat. 20, pool treppi (Odengatani läheduses). Samas saab informatsiooni ka teiste ainete kohta, mida on võimalik üksikult õppida. Eesti keele osas võib valida ka ainult keeleõpetust ilma kirjanduseta, juhul kui ei soovita läbi võtta tavalist gümnaasiumikursust. Osavõtt tasuta. (Informatsiooni saamiseks — tel. 08/85 43 35, 08/755 06 31 või 08/15 01 60/1338).

Eesti keele kursus algajaile ning edasijõudnuile rootsi keeles Stokholmi ülikooli Kursverksamheti korraldusel algab 27. septembril, kuhu palutakse end kohe registreerida (tel. 08/26 64 50).

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Rootsi televisioooniprogramm

TV Lördag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:

10.00 Svea-mamman ottolapset. Kolmas osa: Kadotettu sukupolvi? Raportti Ruotsiin muuttaneista suomalaisnuorista ja lapsista.

Moder Sveas adoptivbarn. Finsk serie om finländare som bor och arbetar i Sverige. 3. En förlorad generation? Textat på svenska.

10.40 Ilomantsilaisia. Reportaasi Suomen itäisimmän pitäjän ihmisistä.

Granne med Ryssland. Reportage om människorna i Finlands östligaste socken. Textat på svenska.

11.00—11.25 Tellus. Färg. 1. Jordklotet.

11.30—12.00 Nationalekonomi II. 1. Vad menas med konjunkturer?

14.55 OS i München bl a bågskytte och friidrott. Färg.

18.00 ca TV-nytt, väder, därefter OS i München, forts. Färg.

19.00 Nu seglar Pip-Larssons. Färg. Del 4.

19.30 TV-nytt, sport, väder.

20.00 Expulsion. Färg. Engelskt reportage om narkotikaproblemet bland tonåringar i en internatskola.

21.00 Prima primadonnor. Färg. Melofantasigerillan. Kärlek måste vi ha. Rosor som glöda, hjärtan som blöda. 2. Kjerstin Dellert önskar Elisabeth Söderström.

21.50 OS i München — krönika med Lennart Hyland. Färg.

22.10 TV-nytt, väder.

22.15—23.30 Polischefen. Färg. Amerikansk TV-deckare. I huvudrollen som polischef Lucas. Ossie Davis.

TELEVISION 2

9.45—14.30 OS i München — bl a fotboll, match om 3—4 plats, handboll, match om 3—4 plats samt landhockeyfinal.

18.10 VM-schack. Färg. Bengt Hörberg presenterar den gångna veckans spel i Reykjavik.

18.30 Fågel, fisk eller mittemellan — flugan. Färg.

18.55 Väder.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Benny Hill. Färg. Underhållning med den engelske komikern Benny Hill och sånggruppen The Ladybirds m fl.

20.00 OS i München — bl a boxningfinaler samt ett sammandrag från dagens direktsändningar. Färg.

21.30 TV-nytt.

21.35 Urtidsdjurens värld. Färg. Fransk film om dinosaurerna, de väldiga urtidsdjuren som fanns på vår planet långt före människan.

22.30—01.00 OS i München — bl a brottning, handboll, fotboll-finaler. Färg.

TV Söndag

9.40 Svenska för er. Nybörjarkurs i svenska för invandrare.

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:

10.00 Uutisviikko.
Nyhetsveckan.

10.25 Lasten TV: Nöpökoira museossa.

Barnprogram: Nöpö på museum. Tecknad film.

10.30 Pikauusinta: Sigyn. Turkulaisilleluttu musta kolmimastoinen purjealus lienee nykyään maailman viimeinen puurakenteinen syvämmeren purjehtija. Vanha kuunarilaiva — rakennettu 1887 — on merihistoriallinen aarre.

Sigyn — den svarta tremastaren Sigyn, byggd 1887 och välbekant för Åboborna, är troligen världens sista träbyggda djuphavsseglare. Textat på svenska.

11.00—ca 12.00 Gudstjänst. Färg. Ekumenisk gudstjänst från Domkerk i Utrechts, Holland. Predikan av doktor Visser't Hooft.

15.20 OS i München. Färg. Direktsändning från Prix de Nations.

16.00 ca TV-nytt, väder, därefter OS i München, forts. Färg.

18.30 Inför: De hemligas ö. Färg. Möte med regissör Jan Halldoff inför starten.

18.35 Välkomna till anfall. Färg. Möte med Christian Berg, 78-årig ännu verksam konstnär inom den moderna skulpturen.

19.20 Muskler och kultur — tecknad kortfilm av Santiago Genovés och Richard Williams som ett apropå till olympiaden. Färg.

19.30 TV-nytt, sport, väder.

19.45 OS i München. Färg. Direktsändning från avslutningsceremonin på Olympiastadion.

20.40 De hemligas ö. Färg. En filmatisering av Sven Wernströms bok i bearbetning och regi av Jan Halldoff.

21.10 Sportspegeln.

21.25 Uppslag på uppslag. Färg. Nisse Ahlrot bläddrar i en tidning.

21.40 Kammarkören möter Svend Asmussen. Medverk: Svend Asmussen, Bengt Hallberg, Georg Riedel, Egil Johansen, Kammarkören och Eric Ericson.

22.10 TV-nytt, väder.

22.15—22.45 Gäst i ettan: Jan Halldoff intervjuas av Bengt Feldreich. Färg.

TELEVISION 2

10.00—10.25 Tellus. Färg. 1. Jordklotet.

18.00 Fågel, fisk eller mittemellan — flamingofåglarna. Färg.

18.15 Tre veckor i Harulis liv. Färg. En berättelse i tre delar om en flicka och hennes familj i en bergsby i Himalaya. 1. Fem bröder och fem systrar.

18.55 Väder.

19.00 TV-nytt.

19.10 Caterina Valente — från kabarélokalen Olympia i Paris med Caterina Valente samt Sylvio Francesco och Sadi på bongo. Färg.

20.10 Oh, mein Poppe — porträtt av Nils Poppe gjort av Jonas Sima. Färg.

21.05 TV-nytt.

21.10 Sverige 1917 — 1918. Färg. En tidskrönika i ord och ton av Olle Häger, Carl Torell och Hans Villius. 2. Polis polis potatisgris. Berättare: Erland Josephson. Medverk: Margaretha Byström, Kjell Hugo Grandin, Per Grundén, Jan-Erik Lindqvist, Per Myrberg, Lis Nilheim.

22.00 OS i München. Färg. Sammandrag med spelens höjdpunkter.

TV Måndag

Skol-TV:

9.05—9.15 Switch on! 2 Lågstadiet.

9.20—9.40 Hydraulik och pneumatik. Principer och tillämpningar. Gymnasiet.

9.45—10.05 Människan och naturen. 3. Sturup fält för flyg eller fåglar? Mellanstadiet.

10.10—10.30 Nordens natur och klimat. 2. Bygd i norr. Högstadiet.

12.00—12.20 Fyra epoker — fyra miljöer. 1. Medeltiden. Gymnasiet.

12.45—13.05 Sinnesorganen och deras funktioner. Färg. 1a. Sinnen i samverkan. 1b. Dissektion av kalvöga. Högstadiet. Textat.

13.10—13.30 Samhällsplanering. Färg. 1. Tokyo — en stor stad. Gymnasiet.

16.30—16.45 Åsnan Mjuk. Färg. 1. Ut på landet.

18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Mysteriet på Flaxton. Färg. 12. Hemkomsten.

18.30 För kärleks skull. Färg. Engelsk komediserie, del 3.

I rollerna: Irene Handl och Wilfred Pickles.

18.55 Fablernas värld. Färg. Pentti går till Moss i Läskiga Skogen.

19.00 Nu seglar Pip-Larssons. Färg. Del 5.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Världen i fokus. Färg.

20.30 Livsens ondska. Färg. Del 3.

I rollerna: Carl Ottosen, Keld Markuslund, Inger Bagger, Ebbe Rode, Erik Paaske, Jytte Abildström, Elith Pio.

21.25 Senegalbaletten i en inspelning från ensemblens gästspel i Köpenhamn.

21.50 Liten TV-cup i bowling. Match 1: Gerda Nylund, svensk mästarinna — Nils-Åke Runesson, juniormästare.

22.10 TV-nytt, väder.

22.15 Handlingar och händelser. Färg. Ett koreografiskt spel av Margaretha Åsberg och Lars-Gunnar Bodin. Dansare: Margaretha Åsberg och Jonas Kåge.

22.40—23.25 Varför gömmer du dej i häcken? Färg. Tredje delen: Till evigheten.

I rollerna: Jarl Kulle och Kristina Lundborg.

TELEVISION 2

18.30 Viadukten. Färg. Engelsk äventyrsserie. 1. Den siste Benson.

18.55 Väder.

18.55—19.00 Sydnytt.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Drick och älska! Färg. Bassångaren Ivan Rebroff sjunger dryckes- och kärleksvisor i en utsändning från dansk TV. Rebroff ackompanjeras av sin egen balalajkaensemble.

20.00 Spöket i maskinen. Arthur Koestler samtalar med professor Holger Hydén och Peter Lundberg om sin syn på människorna och naturvetenskapen.

20.30 Linnevävarna. Färg. Ett tjeckoslovakiskt program om linnevävarna, som förr drog land och rike runt.

20.55 TV-nytt.

21.00 Grammisgalan från Folkets hus. Färg. Den årliga utdelningen av priser för kvalitetsproduktioner inom all slags musik. Programledare: Lasse Brännström och Magnus Härenstam.

22.30 ca Kvällsöppet. Färg. Per Grevér med gäster.

TV Tisdag

Skol-TV:

9.00—9.20 Svenska i fyran. 1. Resa till sommaren.

10.00—10.10 Switch on! 2. Lågstadiet.

12.00—12.15 I skolan 1. Lågstadiet.

12.45—13.05 Ung i dag. Högstadiet.

13.10—13.30 Elev i gymnasieskolan. Gymnasiet.

13.35—13.55 Materia. Färg. Luft. Högstadiet.

16.30 Alla tiders leksaker. Färg. 4. Om tennsoldater, bondgårdar och riddarborgar.

16.45—16.55 Sagan om Nogge Viking. 4. Ön.

18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Etiopien. Färg. Dansk reportageresa i tre avsnitt. 1. Gallafolket.

18.30 Önskereprisen. Färg. Sven Lindahl visar vad tittarna väljer.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Vetenskap, teknik och forskning. Färg. Bengt Feldreich och Lennart Wetterholm.

20.30 Den lätta andedräkten. Färg. Tjeckiskt TV-spel efter en novell av Ivan Bunin.

I rollerna: Olja Mesjtjerskaja och Alexej Michailovitj Maljutin.

20.55 Apple. Färg. Svensk tecknad kortfilm som belönades med guldmedalj vid årets nordiska smalfilmstävling.

21.00 Tage Erlander minns. Färg. Förre statsministern intervjuas av Sam Nilsson och Gustaf Olivecrona.

21.25 Paolo Bortoluzzi — porträtt av en dansare. Den internationelle stjärnan och solisten i Maurice Béjarts balettensemble i en film av Petr Weigl.

22.10 TV-nytt, väder.

22.15 Liten TV-cup i bowling. Match 2. Sven Holm, svensk mästare i A-klassen — Bertil Källén, svensk representant i World-Cup.

22.35—23.05 Nationalekonomi II. 1. Vad menas med konjunkturer? Medverk: prof. Börje Kragh och Mats Fagerström.

TELEVISION 2

18.30 Följ med till hamnen. Färg.

18.55 Väder.

18.55—19.00 Sydnytt.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Columbo. Färg. Amerikansk TV-långfilm med Peter Falk som detektiven Columbo.

20.45 Lite sopor. Färg. Ardy Strüwer och Lasse Åberg med Lill Lindfors.

21.00 TV-nytt.

21.05 Dokument utifrån. Färg. Internationella reportage.

21.45 Kvällsöppet. Färg. Per Grevér med gäster.

TV Onsdag

Skol-TV:

9.00 Musik till det som händer, 2. Mellanstadiet.

9.20—9.40 Rytm och rörelse, åk 2. 1 Lågstadiet.

9.45—10.00 Matematik. 2. I Trollebo. Lågstadiet.

10.15—10.30 Astronomi. Inblick i ursprung och framtid. Högstadiet.

12.00—12.15 Titt ut i naturen. 3. I skördetid. Lågstadiet.

12.45—13.00 Matematik. 2. I Trollebo. Lågstadiet.

13.35—13.55 Sinnesorganen och deras funktioner. Färg. 1a. Sinnen i samverkan. 1b. Dissektion av kalvöga. Högstadiet.

14.30—14.50 Dramatisk verksamhet. 1. Lärarprogram. Lågstadiet.

16.30—16.45 Colargol. Färg. Fransk TV-serie. 1. Skogen vaknar.

18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Quentin Durward. Färg. 9. Tyrannen anfaller.

18.30 Kompisar. Färg. Amerikansk underhållning med Don Adams, Rupert Crosse, John Doucette och Dick van Patten.

18.55 Fablernas värld. Färg. Sten och Sture råkar i gräl.

1.900 Visst kan vi tävla. Färg. En film om den svenska handikappidrotten.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Faruk — den siste faraonen. Färg. Med de bästa förutsättningar besteg den populäre tonåringen Egyptens tron. 16 år senare tvingades han lämna den — föraktad av sitt folk. Det är 20 år sedan nu. Det här engelska reportaget berättar om Den siste faraonen och om de händelser som ledde fram till den egyptiska revolutionen.

20.50 Gårdsfest i Nora. Färg. På Skrot-Algots gård med bl a Fioler till mor, Bertil Rydbergs folkmusiker, Otaki och Yukio.

21.30 Francois Truffaut och smygtittarna. Om den franske nya-vågen-regissören Francois Truffaut, hans filmer och arbetssätt. Kortfilmen "Les Mistons"-"Smygtittarna" visas.

22.10 TV-nytt, väder.

22.15—22.45 ca Francois Truffaut och Smygtittarna, forts.

TELEVISION 2

18.25 Varför måste man dö? Utgångspunkten för det här programmet är en mängd frågor om döden som ställts av ett 100-tal barn i åldern 7—12 år.

18.55 Väder.

18.55—19.00 Sydnytt.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Ett nytt liv. Färg. Serie av Bengt Bratt och Lennart Hjulström. Ett nytt liv handlar huvudsakligen om tre människors liv på land och till sjöss.

I rollerna: Ingvar Hirdwall, Göran Stangertz, Lennart Hjulström, Margita Ahlin, Kent Andersson, Irma Erixon, Jonas Falk, Gerd Hegnell, Arne Nyberg, Dan Sjögren mf l.

20.20 Porträtt av tre vuxenstuderande.

21.00 TV-nytt.

21.05 Kvällsöppet. Färg. Per Grevér med gäster.

21.50 ca—22.50 ca Flygfest i Farnborough. Färg. Från den stora flygutställningen utanför London. Kommentator: Seve Ungermark.

TV Torsdag

Skol-TV:

12.00—12.15 I skolan 2. Lågstadiet.

12.20—12.35 Rytm och rörelse åk 3, 1. Lågstadiet.

12.45—13.05 Svenska i fyran. 1. Resa till sommaren. Mellanstadiet.

16.30—16.45 En morgon när jag vaknade... Staffan, 9 år, funderar över vad hans sko kan ha hittat på.

18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Barnjournalen. Bengt Fahlström.

18.30 För kärleks skull. Färg. Engelsk komediserie, del 4.

I rollerna: Irene Handl och Wilfred Pickles.

18.55 Fablernas värld. Färg. Moss får Lattjomobilen.

19.00 Nu seglar Pip-Larssons. Färg. Del 6.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Fotografisk svartkonst. Fotografen Teddy Aarni orienterar om kameror och mörkrumsutrustning, ger fotografiska råd och visar hur man kan "trolla" med sina bilder.

20.30 Sergiu Celibidache och SR:s Symfoniork. repeterar och spelar Dvorak: Slavisk dans nr 8.

20.50 Insyn: Den stora glassaffären. Färg. Jättarnas rafflande kamp om våra glasspengar är över. I somras bestämde de sig för att sluta konkurrera. Sören Larsson och Ulf Källström tar med tittarna in i maktcentrum, där de träffar Erik Haner, Glacebolagets chef, Helge Hanner, Glacebolagets chef, Helge Eriksson, jordbrukarnas man i glassbolagets ledning och Oscar Strugstad, chef i Sverige för Unilever.

21.20 Människojakt. Färg. 24. Slutet.

I rollerna: Cyd Hayman, Alfred Lynch, Robert Hardy, Philip Madoc, Maggie Fitzgibbon.

22.10 TV-nytt, väder, sport.

22.20 Liten TV-cup i bowling. Match 3. Ann-Marie Johansson, tvåa i Dam-SM — Bertil Johansson, oldboysmästare.

22.40—23.10 Nationalekonomi II. 2. Konjunkturen i verkstadsindustrin.

TELEVISION 2

18.30 Mumintrollet. Färg. 13. Generalrepetition. Textat.

18.55 Väder.

18.55—19.00 Sydnytt.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Ett yrke för mamma. Färg.

I rollerna Gillian Raine, Tony Melody, Peter Firth, Rosalind Ayres, Stephen Temperley, June Brown, George Sewell.

20.20 Vem där? Färg. Ett reportage om vaktbolagen — den okända ordningsmakten.

20.50 TV-nytt.

20.55 Kvällsöppet. Färg. Per Grevér med gäster.

21.45 Sportnytt.

Regionalradion

Sänds över P 2- och P 3-sändarna inom respektive distrikt, nämligen: **Norrbottendistriktet:** Norrbottens län, **Västerbottensdistriktet:** Västerbottens län, **Nedre Norrlandsdistriktet:** Västernorrlands och Jämtlands län samt Hälsingland, **Gävle — Dala-distriktet:** Dalarna och Gästrikland, **Värmlandsdistriktet:** Värmlands län, **Mellansvenska distriktet: Örebro och Västmanlands** län samt Södermanlands län utom de södra och östra delarna. **Östra distriktet:** Östergötlands län samt södra Södermanlands och norra Kalmar län, **Västra distriktet:** Skaraborgs, Älvsborgs och Bohus samt Hallands län. **Smålandsdistriktet:** Jönköpings, Kronobergs och södra Kalmar län, **Södra distriktet:** Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. Dessutom sänds regionala program över Stor-Stockholm och över Gotland.